

גמרא ב

מסכת פסחים

קידוש, הבדלה, ליל הסדר והלל
יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון — (13×6) — 78 נקודות

פרק שני (בקיאות) או פרק שלישי (עיון) — $(8 \times 1) + (7 \times 2)$ — 22 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (78 נקודות)

ענה על שש מהשאלות 1-7 (לכל שאלה — 13 נקודות).

1. איסור אכילה בערב שבת, בערב יום טוב ובערב פסח

- א. הגמרא שואלת: "מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וימים טובים נמי".
הסבר את שאלת הגמרא בלשונך, וכתוב את הוכחת הגמרא לטענה שאסור לאכול
הן בערב שבת הן בערב פסח. (4 נקודות)
- ב. (1) בגמרא מובאות שתי תשובות על שאלה זו. כתוב את שתיהן.
(2) איזו משתי התשובות היא מסקנת הגמרא, ומדוע?
(9 נקודות)

2. קידוש במקום סעודה

- "אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת — אמר רב: ידי יין לא יצאו, ידי קידוש יצאו.
ושמואל אמר: אף ידי קידוש לא יצאו".
- א. לפי רב ושמואל, מדוע "ידי יין לא יצאו", ומדוע לפי שמואל "אף ידי קידוש לא יצאו"?
(6 נקודות)
- ב. (1) כמה אמוראים פסקו להלכה כדעת שמואל. בחר באחד מהם,
והסבר את הוכחת הגמרא שכך אכן פסק.
- (2) כתוב מיהו המקל ומיהו המחמיר במחלוקת בין רב לשמואל, והעתק מן הגמרא
למחברתך את המילים שמהן אפשר ללמוד את התשובה.
(7 נקודות)

3. איסור אכילה בערב פסח — הזמנים

- א. המשנה קבעה כי איסור אכילה בערב פסח מתחיל סמוך למנחה, והגמרא העלתה ספק אם
כוונת המשנה הייתה למנחה גדולה או למנחה קטנה. הסבר את שתי האפשרויות.
(5 נקודות)
- ב. מה מותר לאכול בערב פסח גם אחרי שעבר הזמן הסמוך למנחה, ומדוע? (2 נקודות)
- ג. (1) רב ששת ישב בתענית בכל שנה בערב פסח.
מהו ההסבר של הגמרא למנהג של רב ששת בהווה אמינא (= במחשבה ראשונה)?
בתשובתך הסבר את האמור בפסוק "בין הערבים".
- (2) לפי מסקנת הגמרא, מהו ההסבר למנהג של רב ששת?
(6 נקודות)
- /המשך בעמוד 3/

4. ארבע כוסות

- א. הגמרא התלבטה אם חייבים להסב בשתיית שתי הכוסות הראשונות או בשתיית שתי הכוסות האחרונות. הסבר את שתי האפשרויות. (6 נקודות)
- ב. (1) "מיתיבי ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית..."
- על פי קושיית הגמרא, מהו שיעור "כדי מזיגת כוס יפה", ומהו ההבדל בין שיעור זה ובין שיעור "כדי רביעית"?
- (2) לפי תירוץ הגמרא אין הבדל בין שני השיעורים. העתק למחברתך את המילה הראשונה של התירוץ, והסבר את התירוץ.
- (7 נקודות)

5. שני טיבולים וברכותיהם

- א. כאשר שני הטיבולים הם בחזרת —
- (1) מדוע צריך לטבל פעמיים? בתשובתך כתוב טעם אחד לפי הדעה שמצוות צריכות כוונה, וטעם אחד לפי הדעה שמצוות אינן צריכות כוונה.
- (2) באיזה שלב בליל הסדר מברך "בורא פרי האדמה", ובאיזה שלב מברך "על אכילת מרור"? כתוב את הדעה של רב הונא ואת הדעה של רב חסדא, והסבר מדוע דחה רב חסדא את דברי רב הונא.
- (9 נקודות)
- ב. "רב אחא בריה דרבא מהדר אשאר ירקות לאפוקי נפשיה מפלוגתא".
- (1) מה אכל רב אחא בריה דרבא בכל אחד משני הטיבולים, ומה בירך על המאכלים שאכל?
- (2) מדוע נהג כך רב אחא בריה דרבא?
- (4 נקודות)

6. מצה ומרור

- א. (1) הסבר את הכלל "מצוות אין מבטלות זו את זו".
- (2) לדברי רב משרשיא בריה דרב נתן, מדוע אין לכרוך מצה ומרור כאחד?
- בתשובתך כתוב טעם אחד לפי הדעה שמצוות מבטלות זו את זו, וטעם אחד לפי הדעה שמצוות אינן מבטלות זו את זו.
- (8 נקודות)
- ב. לפי מסקנת הגמרא, מהו סדר אכילת מצה ומרור וברכותיהם בזמן הזה? מדוע הסיקה כך הגמרא? (5 נקודות)

7. "שבכל הלילות [...] הלילה הזה שתי פעמים"

א. (1) הסבר את השאלה של רבא על נוסח המשנה לקושיית "מה נשתנה" שעניינה טיבול.

(2) כתוב את הנוסח שהציע רבא, והסבר את השאלה של רב ספרא על הנוסח שהציע

רבא.

(9 נקודות)

ב. לפי הנוסח שהציע רב ספרא, מדוע אין כל קושי בשתי השאלות שהסברת בסעיף א (1) ו- (2)?

(4 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

יש לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.**פרק שני — בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)**

(22 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שלוש שאלות: על שאלה 8 (שאלת חובה — 8 נקודות), ועל שתיים מהשאלות 9-11 (לכל שאלה — 7 נקודות).

שאלת חובה**8. קידוש והבדלה**

- א. (1) "אמר רב ברונא אמר רב הנוטל ידיו לא יקדש" — הסבר מדוע.
 (2) על סמך המנהג של רב, הסיק רב יצחק בר שמואל בר מרתא שהנוטל את ידיו לפני קידוש אינו צריך ליטול אותן שוב.
 כתוב את המנהג של רב, והסבר את המסקנה ההלכתית הנלמדת ממנו.
 (6 נקודות)

ב. "אמר רבא הילכתא טעם מקדש וטעם מבדיל". הסבר את דברי רבא. (2 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 9-11.

9. הבדלה על שֶכר

- א. (1) "זימנא חדא איקלע אמימר לאתרין... לשנה תו איקלע לאתרין..."
 מדוע הבדיל אמימר על שֶכר רק בביקורו השני שם?
 (2) הסבר כיצד הסיק רב חסדא שאין לקדש על שֶכר תמרים.
 (5 נקודות)
 ב. על פי דברי רב הונא, מדוע רב התיר לעצמו לקדש על שֶכר? (2 נקודות)

10. דין סומא בקריאת ההגדה

- א. "אמר רב אחא בר יעקב סומא פטור מלומר הגדה".
 מניין למד זאת? הסבר את הלימוד. (3 נקודות)
 ב. רב יוסף ורב ששת קראו את ההגדה בבתיהם והוציאו את המסובים ידי חובה, אף על פי שהיו עיוורים. הגמרא הסבירה שהם נהגו כך כי סברו ש"מצה בזמן הזה דרבנן".
 הסבר את הקשר בין הדברים. (4 נקודות)

11. מושגים ושאלות קצרות

ענה על שניים משלושת הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 3.5 נקודות).

א. באר את המושג "כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידיים", והדגם את יישומו בליל הסדר.

ב. "בלע מצה ומרור – ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא". הסבר מדוע נפסק כך.

ג. "פטרותן מלומר מה נשתנה" – תאר מצב אחד שבו נאמר משפט זה בגמרא,

והסבר מדוע במצב שתיארת נפטרו מלומר "מה נשתנה".

/המשך בעמוד 7/

יש לענות על פרק שני או על פרק שלישי, לפי התכנים שלמדת.

פרק שלישי – עיון (ללומדים 6.5 דפים בתוספת עיון במקורות)

(22 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שלוש שאלות: על שאלה 12 (שאלת חובה – 8 נקודות), ועל שתיים מהשאלות 13-15 (לכל שאלה – 7 נקודות).

שאלת חובה

12. ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין

א. (1) בתוספות נכתב: "מתוך הלשון משמע קצת שאין נותנין לבניו ולבני ביתו כי אם לעצמו".

הסבר את הדיוק של התוספות מלשון המשנה.

(2) בתוספות נוספה על הדיוק סברה שלפיה רק העני מקבל ארבע כוסות ולא בני ביתו.

הסבר סברה זו.

(5 נקודות)

ב. בתוספות נכתב: "בגמרא משמע שצריך כל אחד ארבע כוסות...".

הסבר כיצד הוכיחו התוספות שכל בני המשפחה חייבים בארבע כוסות. (3 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13. דין אישה בקריאת ההגדה ובשתיית ארבע כוסות

עיין בדברי הרב משה פיינשטיין שלפניך, וענה על שני הסעיפים שאחריהם.

אם אישה יכולה להוציא איש ידי חובת ההגדה.

אם האיש אינו יכול לומר את ההגדה ואשתו יודעת, הנה פשוט לכאורה דמאחר שהאישה נמי חייבת באמירת הגדה כאנשים, דבכל חיובי פסח האישה חייבת מהיקשא "דכל שישנו באכילת חמץ ישנו באכילת מצה" (פסחים, צ"א ע"ב), שהוא גם לכל מצוות עשה דאיכא [שיש] בפסח מדאורייתא.

והא דהוצרך ר' יהושע בן לוי בפסחים, דף ק"ח, ע"א, על מה שחייבות נשים בד' כוסות, לטעם שאף הן היו באותו הנס, הוא משום דכיוון דהוא רק מדרבנן היה מקום לומר דכיוון דהוא זמן גרמא, שהתורה הקלה להן בשאר מצוות, לא תיקנו להן רבנן, אף בפסח שחייבות במצוות עשה שמן התורה. לכן אמר רבי יהושע בן לוי שגם לנשים תיקנו, מטעם שאף הן היו באותו הנס... על כל פנים להרמב"ם והטור והשו"ע יכולה אישה להוציא את בעלה שאינו יכול לומר הגדה, ושכן יש להורות.

(הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה, או"ח חלק ה', סימן כ')

א. לפי דברי הרב פיינשטיין, הסבר מדוע אישה חייבת במצוות עשה דאורייתא של חג הפסח

כגון קריאת ההגדה. (3 נקודות)

ב. הנימוק של רבי יהושע בן לוי לחיוב נשים בשתיית ארבע כוסות הוא "אף הן היו באותו הנס".

מדוע נדרש רבי יהושע בן לוי לנימוק זה, ולא הסתפק בנימוק שכתבת בסעיף א? (4 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

14 . הודאה על נס

עיין בדברי הרב משה צבי נריה שלפניך, וענה על שני הסעיפים שאחריהם.

שנינו במסכת פסחים (קי"ז, ע"א): "והלל זה מי אמרו? ...ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן". אופיייה של תקנת נביאים זו נתפרשה לנו מפי רבנו תם: "שבשעה שהיה לכל ישראל צרה, והיה הקב"ה עושה עמהם נס, היו עושים יום טוב והיו אומרים הלל. ועיקר התקנה לא הייתה אלא בנס שנעשה לכל ישראל, דכתיב: 'וכי תבאו מלחמה בארצכם [...] והרעתם בחצצרת' (במדבר, י', ט"ו), אבל בנס הנעשה ליחיד לא התקינו לומר הלל (רבנו יונה בשם רבנו תם, ברכות ח', ע"א מדפי הרי"ף)". ... נשאל רבנו חיים יוסף דוד אזולאי (החיד"א, בשו"ת חיים שאל חלק ב', סימן י"א), בדין "אמירת הלל בנס שנעשה לציבור", והשיב כאמור שדין אמירת הלל אינו אלא "כשנעשה הנס לכל ישראל דווקא", ודייק מדברי רש"י בפסחים שם: "אומרים אותו על גאולתן - כגון חנוכה" - "נראה ברור שדעת רש"י ז"ל הייתה להתקנה לא הייתה אלא כגון חנוכה שהיא תשועת כל ישראל".

אולם כבר תמה רביה דרביה [=רב רבו] של החיד"א, הגאון ר' ישראל משה מזרחי בעל פרי הארץ: והלוא חנוכה אף היא לא הייתה בה הצלת כלל ישראל? ותירץ תלמידו הגאון ר' יונה נבון ז"ל, רבו המובהק של החיד"א, דכיוון שהיו רוצים להחריב את המקדש, צרת כל ישראל מיקרי, וכיוון שניצל, הצלת כל ישראל מיקרי, וכעין תקנת הנביאים.

...נמצאנו למדים שבעניין גדול הנוגע לכלל ישראל, יש בהצלתו דין של הצלת כלל ישראל... ומעתה אפשר לומר שמאורע גדול לעם ישראל, שיש בו גם קידוש השם לעיני הגויים, הגדיל ה' לעשות עם אלה, דינו כדין הצלת כלל ישראל, ויש מקום לקבוע עליו הלל כתקנת הנביאים.

(הרב משה צבי נריה, צניף מלוכה, עמ' 112, 116-117)

א. רבנו תם הוכיח שיש לקבוע לומר הלל רק על נס שנעשה לכל ישראל.

הסבר את הוכחתו לכך, על סמך הפסוק "וכי תבאו מלחמה בארצכם [...] והרעתם בחצצרת". (2 נקודות)

ב. על פי הכלל שיש לקבוע אמירת הלל על נס שנעשה לכל ישראל, קבעו חכמים לומר הלל

בימי חנוכה ורבנים בני זמננו קבעו לומר הלל ביום העצמאות וביום ירושלים.

הסבר את הנימוק לאמירת הלל בחנוכה, ואת הנימוק לאמירת הלל ביום העצמאות וביום ירושלים. (5 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

15. מושגים ושאלות קצרות

ענה על שניים משלושת הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 3.5 נקודות).

- א. באר את המושג "כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידיים", והדגם את יישומו בליל הסדר.
- ב. "בלע מצה ומרור – ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא". הסבר מדוע נפסק כך.
- ג. "פטרותן מלומר מה נשתנה" – תאר מצב אחד שבו נאמר משפט זה בגמרא, והסבר מדוע במצב שתיארת נפטרו מלומר "מה נשתנה".

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח — חוברת דפים ממסכת פסחים

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא מתוך תכנית הלימודים.
בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

א. דפים ללומדי עיון וללומדי בקיאות:

עמודים 5-2 — דף צ"ט ע"ב — דף ק"א ע"א

עמודים 12-9 — דף ק"ז ע"א — דף ק"ח ע"ב

עמודים 19-13 — דף קי"ד ע"א — דף קי"ז ע"א

ב. דפים נוספים ללומדי בקיאות:

עמודים 8-7 — דף ק"ו ע"א — דף ק"ו ע"ב

צט:

עין משפט
בר מצוה

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(א) וי' תוספת לקמן קו.
(ב) ר"ה סמוך. (ג) וי' תוספת לקמן קו.
(ד) וי' תוספת לקמן קו.
(ה) וי' תוספת לקמן קו.
(ו) וי' תוספת לקמן קו.
(ז) וי' תוספת לקמן קו.
(ח) וי' תוספת לקמן קו.
(ט) וי' תוספת לקמן קו.
(י) וי' תוספת לקמן קו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפילו עני
(ב) וי' תוספת לקמן קו.
(ג) וי' תוספת לקמן קו.
(ד) וי' תוספת לקמן קו.
(ה) וי' תוספת לקמן קו.
(ו) וי' תוספת לקמן קו.
(ז) וי' תוספת לקמן קו.
(ח) וי' תוספת לקמן קו.
(ט) וי' תוספת לקמן קו.
(י) וי' תוספת לקמן קו.

גליון הש"ס

(א) וי' תוספת לקמן קו.
(ב) וי' תוספת לקמן קו.
(ג) וי' תוספת לקמן קו.
(ד) וי' תוספת לקמן קו.
(ה) וי' תוספת לקמן קו.
(ו) וי' תוספת לקמן קו.
(ז) וי' תוספת לקמן קו.
(ח) וי' תוספת לקמן קו.
(ט) וי' תוספת לקמן קו.
(י) וי' תוספת לקמן קו.

רבינו חננאל

ערב פסחים סמוך למטה
לא יאכל אדם עד שתחשך
וכי' ואמרין מאי איריא
ערב פסחים אפילו ערבי
שבתות וערבי ימים טובים.
דחייא לא יאכל אדם
בערבי שבתות ובערבי
ימים טובים בן המנחה
ועוד תניא לא יאכל אדם
מחשע שעות ולמעלה
בערבי שבתות ובערבי
ימים טובים דברי רבי
יהודה, רבי יוסי אומר
אוכל והולך עד שתחשך.

קודם למנחה מעט: לא יאכל. כדי
שיאכל מזה של מנחה למיאכזן משום הידור מנחה: ואפילו
עני שבישראל לא יאכל. כלילי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין (א)
זכר לחירות במטה ועל השלחן: ארבע כוסות. כנגד ארבעה לשוני
גאולה האמורים בגלות מצרים והאלהי

אתם והאלהי אתם וגאולה אתם
ולקחתי אתם צפרת וארס: ואפ"י.
מתפרנס מתמחו של דקה דהיינו
עני שבעניים דתן במסכת פאה
(פ"ח מ"ז) מי שיש לו מון ז' כעודות
לא יעול מן התמחו: גב' כשהוא
תאוו. ולא תנא כעודת שבת על
השזוע: לא לריבא. דקמי ערב
פסחים לא יאכל עד שתחשך אלא
לרבי יוסי דאמר הולך ואוכל עד
המנחה: אפילו סימא. מתני' נמי
רבי יהודה היא וצדין הוא דלימני
ערבי פסחים לרבינו סמוך למנחה:
מסע שעות. היינו סמוך למנחה:
מששכח

פירוש רבינו שמואל הלמיר רש"י ו"ל

ערבי פסחים סמוך למנחה.
מנחה קטנה. קודם למנחה
מעט חצי שעה בתחלת שעה עשירית
דתן (לפ"ל דף נח). תמיד נשחט
בשמה ומחלה וקרב נשחטה ומחלה
נמצאת מנחה קטנה צ"ו ומחלה וסמוך
ליה היינו חצי שעה קודם כסוף שעה
תשיעית ותחלת שעה עשירית: לא
יאכל אדם כו'. כדי שיאכל מזה של
מנחה למיאכזן משום הידור מנחה:
ואפילו עני שבישראל לא יאכל. ערביי
חורין במטה ועל השלחן זכר לחירות: ולא יפחתו לו. גבאי דקה
המפרנסין את העניים דתמן (פאה פ"ח מ"ז) אין פוחתין לעני העובר
ממקום כו' אלמא לישנא דלא יפחתו גבאי דקה קאי והוא הדין נמי
אם לא יתנו לו שרץ שיחור בכל כחו אחרי אלא אורחא דמילתא
נקט שרגילין ליתן לו ארבע כוסות וקדון מפורש לפירו. ומלוי.
כו'. אליבא דרבי יהודה כדי שיהא קידוש וסעודת שבת חביב עליו:
משום חיובא דמלא. שלא תהא נאכלת על השזוע וחיוצא דמנחה
לילה הראשון חובה דכמי (שמות יג) בערב תאכלו מנחה: הכי
גרסינן אפילו סימא רבי יהודה הסס מן המנחה ולמעלה כו'.
במילתיה דר' יהודה קמי מן המנחה ולמעלה ובמיתותין מן סמוך
למנחה: מסע שעות ולמעלה. היינו חצי שעה סמוך למנחה:
דילמא

ואין דרך חירות ויש מפרשים דלעיל קאי עד שתחשך ואפילו
עני שבישראל פירוש אפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך: לא יפחתו לו. כי
נראה מדלא קמי לא יפחתו לו יחיד וליכא למימר דיפחתו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למימני ארבע כוסות בלא מ"ס והא דקאמר
מן התמחו לא ימוע מלכזל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רש"י כנגד ארבעה לשוני גאולה את כו' שבישראל:
לא יפחתו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע ק"ל שאין נותנין לבני ולבני ביתו כי אם לעצמו והוא מוילא את כולם בשלו וסבירא
הוא דמאי שנה ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוילא את כולם ומיהו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס דמשמע לקמן
(דף קו.) גבי חויה להווא סבא דגמין ושמי אכל צפרק בכל מערבין (עירובין דף מ.) גבי זמן משמע ק"ל שלא היה לכל אחד כוס ועוד
דאמר בגמרא (לקמן דף קא:) השקה מנה לבני ולבני ביתו יא' והוא דשמה רובא דכסא משמע דהס ילאו בשמיעה דהא בעינן רובא דכסא
ועוד דמשמע דלמחלה אין רגילות להשקות מיהו יש לדחות בשם להס כוס לעצמא א' נמי בצניו ובני ביתו קטנים מיירי שלא הגיעו
לחיות * ואין אשמו בשלל ומיהו בגמרא משמע שרץ כל אחד ארבע כוסות דקמי (גס) הכל חייבין בצניו כוסות אחד נשים ואחד
מניקות אמר רבי יהודה מה מועלת למניקות ציין משמע דלמנא קמא צריך כוס אף למניקות ויש לדחות דחייבין לשמוע צרכא ארבע
כוסות קאמר ומשום חיות ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והחמיר צריך ליהרר שלא יהא כוסס פגום דאמר בגמרא
(לקמן דף קא:) טעמו פגום: מאי איריא ערבי פסחים. ואם תאמר אמאי לא משני דתנא בפסח קאי דמשני בפרק כל שעה
(לפ"ל דף נח.) גבי פת עצה ויש לומר משום דנפסק קאי אין לו להניח ערבי שבתות דחידרי בכל שזוע א' נמי הכא דליכא למיטעי
ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיובא דמנחה לא הוה ליה למימני ערב פסח וכן בריש מקום שנהגו (לפ"ל דף נח.) איכא למיטעי דדוקא
בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן: * מן המנחה ולמעלה. השתא סלקא דעתא דלוא דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:
דילמא

(תוספות אחרים מערבי פסחים נמצאים בספר רב מרדכי)
ערב פסחים. אי גרסינן ערבי יתחא ולי גרסינן ערב ה"ק
ערב ששוחטין בו (י) פסחים א"ר ערב פסח

ראשון ושני: לא יאבץ אדם. פירוש

דלמירין בגמ' דכלל התפלה תפלת
מנחה אפילו בשאר ימות השנה אסור
דמתן צ"ק דשבת (ד' ט:) וא"ת ומה
לא יאכל אי מנחה אפילו קודם נמי
אסור דלמירין בירושלמי כל האוכל
מנחה בערב הפסח כלינו בעל ארוסמו
בצית חמיו ולי במיני תרגומא הא
אמר בגמרא (ד' קו:) אכל מטבול הוא
במיני תרגומא וי"ל דלירי במנחה
עשירה דלא אסר בירושלמי אלא
במנחה הראשונה ללילא צה חובתו ואוכלה
קודם וזמנה אכל מנחה עשירה שריא
וכן היה נוהג ר"ת:

סמוך למנחה לא יאבץ. ואם
תאמר והא אמר בגל שעה
(לפ"ל דף נח.) בליקוט של נכרים ממלא
אדם כריסו מהם ובללד שאכל חית
מנחה בלחמיה והכא אסר לאכול אפי'
מבעוד יום וי"ל דבאזהרה הסעודה
אדם נזהר ואינו אוכל כל שזועו כדי
שיאכל מנחה למיאכזן אכל מבעוד יום
אין אדם נזהר ואוכל כל שזועו וסביר
שעד הלילה יתאזהר ולא ירצה יהיה שזע
יותר כי יתקן המאכל במעיו והא
דדיק רבא לקמן (ד' קו:) דחמרא
גריר דאי אמרת מיסעך סעיד בין
הכוסות הללו אמאי ישתה אף על גב
דבאזהרה סעודה נזהר מלאכול שזועו
(ו) אכל בשחיה אי אפשר להויר א"ר

מזין ראשון לשני דליכא אגדתא והלל דיין דמי לסעודה אחרת:
עד שתחשך. מקש' אמאי אינטרין עד שתחשך פשיטא ועוד
דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קמי ליה ואומר ר"י
מקורב"ל דגבי מנחה דיוקא בעינן עד שתחשך דתניא בתוספתא
הפסח ומנחה ומזון מלכות משמע משום דכמי (שמות יג)
ואכלו את הבשר בלילה היום ומנחה ומזון איתקשו לפסח אכל סעודת
שבת וימים טובים מלי אכיל להו מבעוד יום כדאמר בפרק תפלת
השחר (ברכות דף מ:) מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש
היום מבעוד יום ואומר מהר' יחיאל דכי פריך בגמרא מאי איריא
ערבי פסחים כו' לא מלי לשוני נקט ערבי פסחים משום דבעי למימני
עד שתחשך דכר אשמעינן בזהו מקומן (ומהם ד' ט:) דקמי הפסח
אינו נאכל אלא בלילה והכא אבז אורחיה תניי נקולר ורבינו יהודה
תריך אפילו אי בעינן גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך הכא
אינטרין למימני דאחא לאשמעינן דלע"ג דשחית פסחים מבעוד
יום אינו נאכל מבעוד יום כשאר קדשים וכן יש בירושלמי בריש פירקין
מני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לא יטעום כלום עד שתחשך:
ואפילו עני שבישראל לא יאבץ עד שיסב. דסלקא דעתך
דסביבת עני לא חשיבא הסביבה דאין לו על מה להסב
ואין זה דרך חירות ויש מפרשים דלעיל קאי עד שתחשך ואפילו

עני שבישראל פירוש אפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך: לא יפחתו לו. כי
נראה מדלא קמי לא יפחתו לו יחיד וליכא למימר דיפחתו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למימני ארבע כוסות בלא מ"ס והא דקאמר
מן התמחו לא ימוע מלכזל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רש"י כנגד ארבעה לשוני גאולה את כו' שבישראל:
לא יפחתו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע ק"ל שאין נותנין לבני ולבני ביתו כי אם לעצמו והוא מוילא את כולם בשלו וסבירא
הוא דמאי שנה ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוילא את כולם ומיהו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס דמשמע לקמן
(דף קו.) גבי חויה להווא סבא דגמין ושמי אכל צפרק בכל מערבין (עירובין דף מ.) גבי זמן משמע ק"ל שלא היה לכל אחד כוס ועוד
דאמר בגמרא (לקמן דף קא:) השקה מנה לבני ולבני ביתו יא' והוא דשמה רובא דכסא משמע דהס ילאו בשמיעה דהא בעינן רובא דכסא
ועוד דמשמע דלמחלה אין רגילות להשקות מיהו יש לדחות בשם להס כוס לעצמא א' נמי בצניו ובני ביתו קטנים מיירי שלא הגיעו
לחיות * ואין אשמו בשלל ומיהו בגמרא משמע שרץ כל אחד ארבע כוסות דקמי (גס) הכל חייבין בצניו כוסות אחד נשים ואחד
מניקות אמר רבי יהודה מה מועלת למניקות ציין משמע דלמנא קמא צריך כוס אף למניקות ויש לדחות דחייבין לשמוע צרכא ארבע
כוסות קאמר ומשום חיות ונראה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והחמיר צריך ליהרר שלא יהא כוסס פגום דאמר בגמרא
(לקמן דף קא:) טעמו פגום: מאי איריא ערבי פסחים. ואם תאמר אמאי לא משני דתנא בפסח קאי דמשני בפרק כל שעה
(לפ"ל דף נח.) גבי פת עצה ויש לומר משום דנפסק קאי אין לו להניח ערבי שבתות דחידרי בכל שזוע א' נמי הכא דליכא למיטעי
ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיובא דמנחה לא הוה ליה למימני ערב פסח וכן בריש מקום שנהגו (לפ"ל דף נח.) איכא למיטעי דדוקא
בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן: * מן המנחה ולמעלה. השתא סלקא דעתא דלוא דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:
דילמא

מסורת הש"ס

(א) (שם קי: וט"ז).
(ב) (שם קי: וט"ז).
(ג) (שם קי: וט"ז).
(ד) (שם קי: וט"ז).

תורה אור השלם
ו. והפליג שם מנחת
הביתן אל בית משתה
היו והקנו נפל על המשה
אשר אסתר עליה ואמר
הפליג והם לכבוש את
המלכה עמי בבית הדין
יצא מפי המלך ופי דקון
הפך. אסתר ז' ח

הנהגות הב"ח

(א) רש"ם ד"ה מפסיקין
וכי פד שפסקין לרי יהודה
כ"ל וזיתא אפילו נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כ"ל. הי"ק
מפסיקין אין מפסיקין
וכי דב"ש שר"ר אפי'
לחתול. קשה לי הא
ר"י אמר דאין מפסיקין
אפי' אמר שפסקין להחמיל
אמר קודם קידוש דמ"ח
אין מפסיקין ל"ע:

רבינו חננאל

ושלחן וטרין ואוקמה
רב הונא למח"י כרבי יוסי,
ובערב הפסח משום חיובא
דפסח אסור למיכל מן
הפסח ולמעלה, ומודה
ליה לרבי יהודה בערב
הפסח. והא דאמר ר'
יוחנן הלכה כרבי יהודה
בערב הפסח והלכה כרבי
יוסי בערבי שבתא ובערבי
יומי טובים. ואוקמה
להפסקה. דתניא מפסיקין
לשבת, ועוקרין את השולחן
ומקדישין ומבדיקין ברכת
המוון. דברי רבי יהודה.
רבי יוסי אומר. אלא
מפסיקין, אלא גומרין
שבתות ומבדיקין ברכת
המוון ואחר כך מקדישין
ומעשה ברכין גמליאל ור'
יוסי ור' יהודה שהיו
מסובין בעכו וכו' עד לא
זוז משם עד שקבעו הלכה
כרבי יוסי. אמר רב יהודה
אמר שמואל אין הלכה לא
כרבי יהודה ולא כרבי יוסי
אלא פורס מפה ומקדש.

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ק.

דילמא משבשתא היא. וברייא קמייא דקמי מן המנחה ולמעלה
היא עיקר משום דלדידיה אמיא מתני' ככולי עלמא:

ה"ג והאמר ר' ירמיה א"ר יוחנן ואיתימא רבי אבהו א"ר יוסי בר' ר'
חנינא. ולא גרס רבי יוחנן א"ר אבהו דרבי תלמידיה דר' יוחנן הוה:

מבבלי דרפ"ג בהפסקה ברתניא.

לא גרס דתניא דהא
בברייא לא פליגי בהפסקה דפסח
אלא דתניא גרס ומייתי כי היכי
דפליגי בהפסקה דשבת הכי קים ליה
דפליגי נמי בהפסקה דפסח ומורי
רבינו יחיאל אמר דגרס דתניא ודייק
מדקאמר ר' יוסי אין מפסיקין והיינו
אפילו בערב הפסח דלאן מתחילין
דנע"ש שרי רבי יוסי אפי' להתחיל עוד
נראה דאמר לקמן (ד' קב.) בני חצורה
שהיו מסובין וקדש כו' וקמי פלוגתא
דר' יהודה ורבי יוסי והתם סתמא
קמי קידוש בין שבת בין פסח:

מפסיקין לשבתות. פ"י בעקירת
שולחן כדמוכא בסמוך

והיינו שמבדק ברכת המון דתניא
לקמן (שם:) ראשון אומר עליו ברכת
המוון והיו רגילין לסלק השולחן לפני
ברכת המון בראשון דפסק ויכל
מנדיקין (בבבלי דף מב.) סילק אסור
מלאכול ולכן קאמר בסמוך דנע"ש לר'
יהודה עקירת שולחן ולפסחים דגרסי
לקמן ראשון אומר עליו קידוש היום
ושני ברכת המון היו עוקרין את
השולחן לפני קידוש כדי להפסיק אלא
שהקידוש עושה קודם לפי שאסור
לשבות כוס של ברכת המון בלא
קידוש דנע"ש עקירת שולחן אינו בין
קידוש לברכת המון מדקאמר פורס
מפה ומקדש ופרסות המפה היא

במקום עקירת שולחן לרבי יהודה: רבי יוסי אומר אין מפסיקין.
וגומר כל הסעודה ומנדיק ברכת המון ואח"כ מקדש כדמוכא בברייא
דלקמן (דף קב.) משמע דאין לר' לעשות סעודה לשם שבת דלי לר'ך
מה לו להמתין יפסיק מיד ואל"כ ואיך יעשו קידוש בלא סעודה הלא
אין קידוש בלא במקום סעודה ור"ל דחשיב קידוש במקום סעודה כיון
שמיד אחר הסעודה עושה קידוש ואזתה סעודה עולה לו לסעודה
שבת כדמוכא בתוספתא דקמי במילתיה דרבי יוסי ומזכיר של שבת
בברכת המון ומיהו קשה לר' יוסי איך יעשו ד' כוסות כיון שלא יקדשו
אלא אחר ברכת המון ולא יעשו סעודה אחרת ור"ל דיעשו ד' כוסות
שלא כסדר הרגילין לעשות כוס ברכת המון תחלה ואחריו כוס של
קידוש וירקות ואחריו כוס שליש למה נשתנה ואחריו מרור ועו כוס
רביעי הלל: אין מפסיקין. בהתחילו בהיתר איירי בהתחילו
באיסור מודה ר' יוסי דמפסיקין ולרבי יהודה נמי דמפסיקין היינו
כשכבר קדש היום כדמוכא בעובדא דמייתי דקמי וקדש עליהן היום
אבל הגיע שעת מנחה אין מפסיקין והלכה כרבי יוסי ובערבי שבתות
וי"ט אפי' להתחיל שרי כר' יוסי דרבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי
כדמוכא בעירובין (דף מו:) ובערבי פסחים אסור להתחיל ואם התחיל
אפי' בהיתר מפסיקין בברכת המון דנחא פסקין כר' יהודה ומורי
רבינו יחיאל אומר מדפסיק כר' יוסי בהפסקה כההוא עובדא מכלל
דלכתחלה לא ק"ל כוונתו ועוד כתב דנע"ש אין להתחיל לאכול
מן המנחה ולמעלה דאפי' ר' יוסי לא קאמר אלא דלא יפסיק אבל
להתחיל לא נע"ש ה"פ דלא ק"ל כרבי יוסי אלא להפסקה אבל לא
להתחיל: שד"ן מסובין והתחילו בהיתר שהרי רבי יהודה היה
שם. ה"ג בתוספתא אמר לו א"כ לא נפסיק וה"פ א"כ כיון שמחית לא
נפסיק שמה יראו התלמידים: אמר פורס מפה ובקדש. פ"י רש"ס
לית ליה לשמואל דהלכה כר' יוסי אלא שצ"ל להתחיל על דבריו שלא
לגמור סעודה קודם קידוש דלי לא מיירי היכי שמואל דאמר כמאן
דברייא דקמי פורס מפה ומקדש לא מיירי היכי שמואל דאמר אלא
צ"ל להתחיל לאכול וצחנס דקא דשמואל סבר כחכמים דהכי איתא
בירושלמי רב יהודה צ"ל שמואל ו' דברי ר' יהודה ור' יוסי אבל
חכמים אימריס פורס מפה ומקדש וצריך לדקדק כמאן הלכה דנע"ש
דאמר ר' יוחנן לעיל הלכה כר' יוסי ובמי שהוציאוהו (שם ד' מו:) משמע
דהלכה כר' יוחנן לגבי שמואל איכא חד לישנא דלא א"ר יוחנן ורב נמי

קך

משבשתא היא. והכי אצטרי ליה למייתי מנ' שעות ומתלה ואליך:
וקא' תנא קמי'. להך מתניא הכי מנ' שעות ולמעלה אלאה מתרלתא
היא: אלא מחזורתא כרז הונא. ומן המנחה דקמי מתניא קמייא
סמוך למנחה קאמר: מלכא מכלל דפליגי להפסקה. הא דא"ר ירמיה
הלך כר' יהודה בערב הפסח דמשמע

דפליגי נמי רבי יוסי בערב הפסח
להפסקה הוא דפליגי דלא התחיל לאכול
אף בערב הפסח אינו מפסיק אבל
להתחיל מודה ר' יוסי דאסור ומתניא
בהתחלה לרבי יוסי איננו מקדש דקמייא
לן דמודה רבי יוסי בערב הפסח דאין
מתחילין: דתניא. דנפסקה נמי
פליגי: אין הלכה כרבי יהודה. דאמר
מפסיקין דמשמע עקירת שולחן: ולא
כרבי יוסי. דאמר אין מפסיקין כלל:
אלא פורס מפה. על השולחן ומקדש
היום ומוחר ואוכל:

רש"ם

דילמא משבשתא היא. דה"ל למייתי מנ' שעות ומתלה ואליך:
שעות ומתלה ואליך דה"ל למייתי מנ' שעות ומתלה ואליך:
ולמעלה דתניא כההיא קמייא: אמר
מרימר. לאו משבשתא היא: אלא
קשאי. הך ברייתא בברייא דקמי
מנ' ולמעלה אלאה סמוך למנחה נמי
קאמר רבי יהודה בערבי שבתות
וי"ט וליכא לאוקומי השתא מתניא
כרבי יהודה דנחא שנה ערבי פסחים
דנקט כה סמוך למנחה טפי משבתות
וי"ט: אלא מחזורתא כרז הונא. דלרבי
יוסי איננו מקדש ומן המנחה דקמי הך
ברייתא סמוך למנחה קאמר: מכלל
דפליגי רבי יוסי בברייא. אפי' בערב
הפסח והכי מוקי למתני' כר' יוסי:
מכלל דפליגי להפסקה. הא דא"ר

ירמיה הלכה כרבי יהודה בערב הפסח דמשמע דפליגי נמי רבי יוסי
נע"ש להפסקה הוא דפליגי דא התחיל לאכול אף נע"ש אינו מפסיק
אבל להתחיל מודה ר' יוסי דאסור ומתני' בהתחלה ולר' יוסי איננו מקדש
דקמי' דמודה ר' יוסי בערב הפסח דאין מתחילין: דתניא. דנפסקה נמי
פליגי: מפסיקין לשבתות. א"כ ההתחיל סעודתו בהיתר קודם למנחה והיא
אוכל והולך עד שמתחיל (אפי' לר' יהודה מפסיק סעודתו מיד כשיחשיך
ומקדש היום: וקדש עליהן. שהחשיך: ה"ג בתוספתא דברכות אמר
לו רבן גמליאל לר' יוסי כר' רונן שפסקין וניחוש לרבי יהודה כיכרנו
אמר לו כלל יוס אפה מחבב דבריי לפני יהודה ועכשיו אפה מחבב
דברי יהודה בפני גנס לכבוש אף המלכה עמי בכת אפר לו א"כ לא
נפסיק שמה יראו כו': דברי. כך קראו רש"ב לר' יוסי כר' מלכתא
כלומר גדול הדור: הגם לכבוש. כלומר בפני אפה מניישי: אמר לו רש"ב
א"כ לא נפסיק כו'. שמעינן מהכא דבערבי פסחים אסור לאכול מסוף
ט' שעות ולמעלה כהמנ' אלא בערבי שבתות וי"ט מותר לאכול
מן המנחה ולמעלה דהא סתם לן תנא דמתני' כרבי יוסי מדנקט ערבי
פסחים מכלל דנשאר י"ט שרי וק"ל נמי (עירובין ד' מו:) הלכה כר' יוסי
מתני' דר' יוסי אפי' להתחיל לאכול אחר ט' שרי בהדיא לקמן (ע"ז)
בשעתין דאמר אלא הא דתניא ושוין שמתחילין אימת אי נע"ש הא פליגי
ר' יהודה ומיהו לענין הפסקה אין הלכה כר' יוסי בערבי פסחים אלא
כר' יהודה שאם התחיל לאכול קודם ט' ונמשך אכילתו עד שחשיכה
לר' לעקור את השולחן מיד כשיחשיך ולהחזירו לשם פסח ובשבתות
ובי"ט לא יפסיק אלא פורס מפה ומקדש ואח"כ גומר סעודתו: לא כר'
יהודה. דאמר מפסיקין דמשמע עקירת שולחן: ולא כר' יוסי. דאמר א"כ
להפסיק כלל אלא יגמור סעודתו אפי' משחשיכה ויצרכו בהמ"ז ואח"כ
מיצי לו כוס שני לקידוש היום דתניא לקמן בשעתין אלא פורס מפה
על המאכל כדי כל שבתות השנה שהביאו לחם על השולחן קודם קידוש
דמתני' לקמיה א"כ משום סילוק פתורא ואח"כ אומר קידוש היום על הכוס
ומחר וכולל וגומר סעודתו. ונראה דנע"ש דלא לשמואל דהלכה כרבי יוסי
דקמי בברייא שקבעו הלכה כמותו אלא שצ"ל להחמיר על עצמו קצת
שלא יגמור סעודתו ויקדש אח"כ אלא יקדש תחלה ואח"כ יגמור סעודתו
דאל"כ שמואל דאמר כמאן דהא ברייתא דקמי פורס מפה ומקדש לא קאי
ההפסקה אכיל' כלל אלא צ"ל לקדש עתה ולאכול בשבת לכתחלה מיירי:

קך

עין משפט
נר מצוה
א א מ"י פכ"ט מהלכות
שבת הלכה י"ב סמך
עין טו מו"ט א"ח
סמן עט עמ"ק ד:

כך מפסיקו להברלה מאי מפסיקו לא לעקירת שולחן לא למפה רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא אייתו תכא קמיה פרס מפה וקידש תניא גמי הכי ⁽⁶⁾ (ושוין) שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש תני חדא שוין שאין מתחילין ותניא אידיך שוין שמתחילין בשלמא הא דתניא שוין שאין מתחילין משכחת לה בערב הפסח אלא הא דתניא שוין שמתחילין אימת אי נימא בערב שבת הא מיפלג פליגי לא קשיא כאן קודם תשעה כאן לאחר תשעה אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת אמר רב ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו ושמואל אמר

שולחנו והיו ממלכין מפני כולם ולא
ממלפני המצבך ואנו שאנו אובלים
עצמנו אחד אין נכון לסלק:
איכילע פירם במה וקדש.
בהתחלת סעודה איירי
דמפ" רש"ז: וישין. או גרסין
ישין קאי ארבי יהודה ורבי יוסי
רש"ז: **שני** מביאין
באת השלחן **א"ב** קדש. והא דלמך
עצוב כתיב (שם דף קט): מלא שלחן
וערורן מלאך טוב אומר כי לא קשה
וערורן הוא במקום אומר אך אין
עצובן אורו למקום סעודה עד אשר
יקדשו ועכשיו שלמותו שלנו שהם
גדולים יותר ממנו וקשה להניחם אחר
קידוש שלא להפסיק כל כך בין קידוש
לסעודה או גרסין לפרום מפני
ולקדש והטעם שגזלן לתום א"ב

[illegible]

וְיָדָא מִי הָבִי וְשׁוּרֵן שְׁאִין
כְּבִיאִין הַשְׁלַחַן אֵלָא אִם
בִּי קֶדֶשׁ, וְאִם הִבִּיא פֻּרֶס
נָפֵה וּמִקְדֶּשׁ. רַבֵּה בִּר
רַב הִנּוּג אִיקְלַע לְבִי
שֶׁשׁ גְּלוּתָא פֻּרֶס וּקְדֶשׁ.
וְהָא הִלְכָּתָא. וְאִנּוּ הִדָּא
שֶׁשִׁין שְׁמַתְחִילִין וּמוֹקְמִין
הָא קֶדֶם תַּשֵּׁע שְׁעוּת.
וְאֵתָם בְּנֵי אֶרֶם שְׁקִישׁוּ
כְּבִית הַכֶּנֶסֶת, אִמֵּר רַב
רַב קֶדֶשׁ יִצְאוּ יְדֵי יִין
לֹא יִצְאוּ, וְשְׁמַיָּאל אִמֵּר

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה איקלע ז"ל
קודם ד"ה אין מציאן וז"ב
עין במרדכי:

[illegible]

96
 : שלם
 96

מסורת הש"ס

(א) שבת כב. מ. מנחות מא. ;
(ב) [שם ושבת כט. מו. ביצה
כב. תוספתא דביצה ספ"ב],
(ג) ח"מ מ"ו, (ד) [עירובין
ז.], (ה) [דף כח.], (ו) [בס"א
לישא. ומיהו,

(א) רש"י ד"ה והלכה כד"ס וכו' כשמואל לקולא כקולא דרב כגון קידוש לא עבוד ואע"ג דמינא העושה כב"ש כ"ל ותיבת כחומר נמחק:

(ב) תוס' ד"ה ורבי יוחנן וכו' דתפריש לעיל. ג"כ במתני' ד"ה לא יסתמו:

ככל מילי דמור, רנח בר
 נחמני (שבת ב.ב.) מתירין
 מבדד לבדד. להטיל יציאת
 טעמיהן לאו טעמיה דהש
 וינמנמוח (מאן) מפש
 טעמא דמאן דאסר; שבת
 ב.ב. מנר לרז. דמנורא
 ודולבא כ"ד
 בגריה. דלמך דבר
 שזין מתנין מנור וזע"ה
 דקעביד חרין וכו' חוליה
 דמורא וכו' בונה, ומש
 דלמנא כרנ בצאסין
 כנוליה ש"מ בר מני
 מקטנור גני הדדי
 (ש.ס.)

רשב"ם

רשב"ם

אף ידי קידוש לא יכלא כדפרשינן טעמיה לקמיה אין קידוש אלא במקום סעודה דכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבחם עונג במקום שאתה קורא לשבח כלומר קריאת קידוש שם מתא עונג ומתדש. ואי נמי כפרא אלא הוה מתאריך קידוש על הדין דמתניה למקן (דף קו.) וזכרנו על היין מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיב: **אין קידוש אלא במקום סעודה.** ואם קידוש ולא סעד בחצות מקום לא יא' **ידי קידוש:** ה"א. לחין קידוש אלא במקום סעודה אלא מצית לבית אבל ממקום למקום מצית לעליה א"ל לחזור ולקדש: **איפערקא ליה שרגא** נגפול הגר ורבה קודם ששכל: **לבי גנא דרבה ברין.** בית חופת גזו שפיר ש' נהנו דרובין צביה המשתה: **מר רבה:** כי הוה מקדש. ואזו רובין היינו ליפטר משם וליק' לביתנו: **דילמא איפערקא לכו שרגא.** ולא נאכלו ואיפ' אחת הולכין ליטן בלא תפילי בקדוש דהכא לא נפקימו ר' קידוש ר': **כל מינא דמר רבה:** **מסירין מכנד לכנד.** מחירין ליטת של טעית וז' ונחמין אותם לגלית אחרת: **מדליקין.** מנר מוכה לנר אחרת של מוכה וא"ל להדליק בנר אחרת שאינה של מוכה: **ולכנד דנר בגרייה.**

גורר אדם מטה כסא וספסל כו' לדבר שאין מתכוין מותר. והני ג' מילין פלוגתא דרב ושמואל בנמה מדליקין (שם דף כג.) וכולו עבד רבה בשמואל דמיקל והכא אמאי עבד בשמואל להרריך קידוש במקום שעודה הואיל וכל מילי עבד כרב כזב מהני מלתא. ומשני כחומר דרב עבד כזב הואיל חלם עבדו כשמואל לקולא (ויאבוקן) קידוש קדולי דרב עבד ויבד ויאיצי' דתנאי (עשרין דף ו.) השעשה כחומרני ב"ש קוליהון ובחומרניהון כו' הא ק"ל (ל) ה"מ היכא דסתני אהדדי גזון כמה חסרון בשערה כו' ואמר שמואל וכן לעריפא דחומרא דהכא קולא הוא הכא וקולא דהכא חומרא הוא הכא. ומהכא ששמעין דהלכתא בשמואל דציין קידוש אלף במקום סעודה. והתקדש לאחרים חזן צמיני נראה שמיין שאין צריך לפעוד עש' אשלימו לא סעד עש' ילאו חזן צמינו הציט דלדידהו היו מקום סעודה: ה"ג ורבי יוחנן אמר אף ידי יין נמי ילאו. שאין צריך לחזור ולנכך על היין שבחזק הסעודה שהרי לא הסיח דעמו בי'אלמו מהבי'נ' שעדיין דעמו לאכול ולשתות בציטו: **אמר שינוי יין.** שהציאו לר' יון מחצית אחרת את כל טעם משוה או גרוע עמו משוה את לר' לברך שנית על היין. אבל הטוב והרעבי' מיהת מצדך אס' משוהב מן הראשון כדאמר' (בבבא דף עט.) אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו שינוי יין אין צריך לברך אבל אומר הטוב והרעבי' ושינוי יין היינו מחצית אחרת כדאמרין בבבבא דירושלמי בפסוק כילד ויהי' על כל ציט וחציט שהיה פומח היה מצדך עליה ומה היה מצדך ואמר רבי יצחק בשם רבי אומר ברוך הטוב והרעבי': ואמר

דיין חדש וישן נרדך לבדך לפי שהישן טוב מן החדש אבל שינוי יו
הכי פליג עליה דקאמר דעל כל חצית וחצית מצדך מה היה מצדך
מטעם לבשרא ומהו ש' לדחות שהיה מצדך לפי שלא היה ממזיו אבל
ייוות הוא מצדך ובלגד שלא יהיה האחרון רע יותר מדאי שאין יכולין
שלא נשעת סעודה ויחיד אין נרדך או לבדך אלא אחרת בזה"ש
ישראל ונרדך שלא הפסידו ומהפסיד שניתן

אָפּ ייִד קידוש לאַ יצא. לזין קידוש אלס צמקוס קעודה משוס
דכמיז וקראט לשצט עונג. כלומר צמקוס קראט קידוש
שס חקא עונג:
וּלְשִׁמּוֹחַ לְמַעַן יִקְדֹּשׁ בְּבִנְיָתָם. לרע נרין לקדוש

צני כנישתא להוויא כל אותם שאין
להם צני בית שלא ינטרכו לקדש
צניתם:

דאכלו ושתו וגו' בני כנישתא.
וא"ת והא' אמר' צפ'

בני העיר (מגילה דף כה.) בתי כנסיות
אין אוכלין בהן ואין שומעין בהן אע"ג
לדלילה ושמיה של מלוכה מותר כדלמרי'
בירושלמי שהיו אוכלים שם בקידוש
ההדרג וגם עכשיו נוהגין לשמות כוס
הקדש וזכרת מילה מ"מ שם שאינה
מלוכה ושייה אסור ואפי' בשל בבל אין
אוכלין בהן דקאמר התסס) רבינא ורב
אלא כי אהבה שלח היו רזנים ליענא
בצית הכנסת מפני הגשמים אי לאו
משום דשמעתא בעינא כלותא והא
דקאמר התסס בתי כנסיות של בבל על
תנאי עשרין חמין נאמר לאחר שמירכו שאין
נוהגין בהן קדושה וי"ל דלאו דוקא
בתי כנסתא אלא מדרים שהיו סמוכין
בצית הכנסת קרי בתי כנסתא ומשם
היו שומעים הקידוש ולפי מה שפירשתי
דממקום למקום אחד בית כנסתו
לאכול במקום אחד יש קידוש כ"י
אחי ספיר:

אבל במקום 'מקום בחד ביתא' פ"י מחדר לבית או מבית לעליה כמו מליגרא לארעא אבל מפניה לפניה י' קידוש כי הי"ד דלא חשבו שניי מקום בסמוך ולקמן גבי שניי מקום דקאמר לא שני אלא מבית לבית ומיהו"ו שני מקומות בית קרי ליה מבית לבית ומיהו"ו י"ד דגרסי' האל מבית לבית לפניה כו'.

מעימו מיד. נראה דהיינו
טעימת לחם כדאמרין
כפ"ג לשבועות (דף כג:) כדאמר
איש נטעם מיד ואולי ואכלי ושתו

ואם מועיל מיני תרגומא להשלים ג' סעודות שבת כמו בנפיקה היינו דוקא בנפיקה שלישית אבל לא בנפיקה ערבית ושחרית שהם עיקר כבוד שבת: **ובקידושא** הדבא לא נפקירו. ומה שלא היה מקפיד על סעודה שבת שלא לאכול בליל כדפי' בקוטרס היינו משום שיוכלו לעשות למחר שלש סעודות או שאם יוכלו לאכול במקום שיש שם נר ואין יין: **במירין** בגדד לבגד. ואע"ג דשמואל אית ליה צפ' התכלת (מנחות דף מה.) כלי קופסא חייבין בציטת מודה אם אין ציטת לכל בגדיו שימיר ציטת מבגד שמצטנו ליתן בגדד שרואה לנגוס ותהא המנחה עליו: **ואלכבא** כר"ש בגדרה. שבת מפקסין על משום דרבי יוחנן סבר כר"ש דפרין בכמה דוכסין (ע"ה דף פא.) והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן גזיר חופף ומפקסין כו' אלאמא ק"ל דדבר שאין מתכוין מותר י"ל שמה רבי יוחנן לא סבר לה כותביה בגריה לפי שקרוב לעשות חייך ודמי לנפקי פסיק רישא: **במירין** בגדד לבגד. ואע"ג דשמואל אית ליה צפ' התכלת (מנחות דף מה.) כלי קופסא חייבין בציטת מודה אם אין ציטת לכל בגדיו שימיר ציטת מבגד שמצטנו ליתן בגדד שרואה לנגוס ותהא המנחה עליו: **ואלכבא** כר"ש בגדרה. שבת מפקסין על משום דרבי יוחנן סבר כר"ש דפרין בכמה דוכסין (ע"ה דף פא.) והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן גזיר חופף ומפקסין כו' אלאמא ק"ל דדבר שאין מתכוין מותר י"ל שמה רבי יוחנן לא סבר לה כותביה בגריה לפי שקרוב לעשות חייך ודמי לנפקי פסיק רישא:

וְרִבִּי יְהוֹנָתָן אָמַר אִם יֵרֶךְ יְיָ יִצְחָק וְיִמְרִיז שְׂמֹחַ בְּנֵיהֶם הִנֵּחֶם חֲמֵי
לְעֵינֵי קְרוֹס וְיִפְאֵק בְּשִׁמְחָה דְּכִפִּי (א) עֵלִיל (ב) בְּרִית (ג) לֹא
פֶטֶר אֵלֶּךָ שֶׁנֶּה דָּוִי הִשְׁמַח לְחַמְרֵי" בְּיָד מִזְבֵּחַן (דְּמִטָּה דְּקָמֶה)
גַּבִּי הַמּוֹעִיל שֶׁאֵם הַפְּסִיק שֶׁלְרֵךְ לִחוּז וְלִזְכָּר: **שִׁיבְרִי יָא** א"צ
לְבָרֵךְ. מִיֹּה הַטּוֹב וְהַמְטִיב לְרֵךְ לְבָרֵךְ כְּדֹאמְרִין בְּהִרְוָה (שֶׁ דְּקָמֶה)
וְפִי' רַשְׁיָא דְּוִוְקָא הִיכָּה דְּמַשְׁבֹּחַ מִן הַרְאָוֹן וְכֵן בְּהִלְבוֹת גְּדוּלוֹת וְכֵן
מַשְׁמַע בְּיָרוּשְׁלַי דְּסֹפֵר מִזְבֵּחַן לְבָרֵךְ אֵלֶּךָ דָּר רַב הוּנָה
אָמַר יָן חֲדַש יִשָּׁן לְבָרֵךְ שְׁמִי יָן אֵין מִקֵּץ לְבָרֵךְ שְׁמִי מִקֵּם
לְרֵךְ לְבָרֵךְ הִסָּה דִּיעָמַת כְּמוֹ שֶׁהוּא שְׁמִי מִקֵּץ מַשְׁמַע שְׁמִיֹּה לִוְמֵר
ס אֵין לְרֵךְ לְבָרֵךְ כִּיֹּן אֵין יְדוּעַ שֶׁהִי מַשְׁבֹּחַ מִיֹּה עוֹבְדֵל דְּבַחַר
מִר רַבִּי יִתְנַח בְּשֶׁם רַבִּי בִּירוֹן הַטּוֹב וְהַמְטִיב מַשְׁמַע כָּל עֵינִן אֲפִילוֹ
ס יְדוּעַ שֶׁהִי גִירוּעַ לֹא וְנִרְאֶה אֲפִילוֹ הַשְׁמִי גִירוּעַ מִזְכָּר דְּעָל רִבְרִי
שְׁמִיתוֹ אֵלֶּךָ מִדּוּחַן וְלִרְךְ לְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמְטִיב בִּין בְּשַׁעַת סְעוּדָה בִּין
בְּחַת בְּהִרְוָה (שֶׁ) וְדוּקָא בִּינִן מִזְבֵּחַן לְפִי שְׁעִילוֹ כְּרַמְיִין בְּדַמְיִין שֶׁל
לְבָרֵךְ (וְעֵינִן מוֹסְפֹת בְּרִית עַל דִּיהֶם הַטּוֹב):

קא.

ז' א מ"י פכ"ט מהלכות
שבת הלכה ח סמג עשין
כט עור שו"ע או"ח סימן
קס"ט:

ח ב מ" וקמג שס
קוש"ע לו"ח סימן
לעג סעיף א:

מ"ג שם סמ"ק (ז) [ז]:
י"ד מ"י פ"ח מהלכות
ע"ז הלכה י"ג סמ"ג

עשן כי מור שו"ע או"ח
סימן עו סעיף א:

י"א ה' מ"י פ"ד מהלכות
חטובה הלכה ט סמג
עשין ה טור ש"ע או"ח
סימו חרעד סעף א:

יב ו מ" פ"א מהלכות
שבת הלכה ה סמג
לארץ סה עוש"ע אר"ח
סימן שלו קט"ו א :

אפי' די קדוש אל יצא,
אז צריך לקוש בביתו
ולבדן נזק בורא פ'ן
הגפן. ורב מאחר שרא
יצי חוכבו ב'תת' הכנסת
למה לא תפחדו לקדוש
בביתו. ואמרין לחוצא
פ'ן ב'תת. ושטמא מ'תת
אין אדם יוצא בקדוש
ש'ת ב'תת למה לא תפחדו
לקדוש. כנסת. ואמרין
דלמא אורחך דלמא
כבנישת. וקיימא לן כהא
שטמא ל'תת און קדוש אל
קדוש פ'ן ב'תת מ'תת
פ'ן כנסת ע'תת. וקיימא
ל'תת מ'תת ל'תת. אל
מפנה לפנה בחד ב'תת אל
אורקא שטמא דלמא אור
מארעא שטמא דלמא אור
מקדש. ואן רב הונא כב
אין קדוש אל און ב'תת
שטמא, דרב הונא קדוש
ב'תת למ'לל אורקא שטמא,
ע'תת למ'לל און ב'תת
ע'תת. ואין קדוש אל און
אלא כנסת ע'תת, דאמר
ר'ב הונא [אבין] כ'תת
הונא כ'תת מ'תת און
דלמא אורקא שטמא, דאמר
ר'ב הונא [אבין] כ'תת
שטמא ובקדושא דאמר
אין נפקת און ב'תת
אלא כנסת ע'תת. אין
דאמר אבין כ'תת
דמר, דאור רבא כ'תת
שטמא. ור'ב הונא כ'תת
כ'תת מ'תת און ע'תת
שטמא, מחזיקין חצית
מכד לבד, וחזיקין אותו
ל'תת אור. ומליקין מ'תת
ל'תת. ש'תת. והלכתי כ'תת
שטמא בב'תת. דתנא
גזיר און ע'תת מ'תת
שטמא ולבד אל יצא תיכין
ל'תת חצית. ואין ע'תת
אלא כנסת. וקיימא
כחומיה דרב עבד חצית
קוליה אל עבד, ודא
מילא הוא.

המשך הנספח בעמוד הבא.

מסורת הש"ס

(א) ולעיל קה"ג, (ב) ולקמן קה"ג, (ג) גיטין דף ט"ו, (ד) דף קכ"ג, (ה) דף קכ"ג, (ו) דף קכ"ג, (ז) דף קכ"ג, (ח) וברכות לה"ג, (ט) ולעיל קה"ג, (י) ופסוקי דתורה, (יא) ופסוקי דתורה, (יב) ופסוקי דתורה, (יג) ופסוקי דתורה, (יד) ופסוקי דתורה, (טו) ופסוקי דתורה, (טז) ופסוקי דתורה, (יז) ופסוקי דתורה, (יח) ופסוקי דתורה, (יט) ופסוקי דתורה, (כ) ופסוקי דתורה, (כא) ופסוקי דתורה, (כב) ופסוקי דתורה, (כג) ופסוקי דתורה, (כד) ופסוקי דתורה, (כה) ופסוקי דתורה, (כו) ופסוקי דתורה, (כז) ופסוקי דתורה, (כח) ופסוקי דתורה, (כט) ופסוקי דתורה, (ל) ופסוקי דתורה.

תורה אור השלם

1. זכור את יום השבת לקדשו: שמות כ ז
2. החכם עיניו בראשו והבטיל בחשך הולך ודרדטו גם אני שמקרה אבד יקרה את כלם: קהלת ב יד

הגהות הב"ח

(א) רש"ם ד"ה ה"ג ח"ד וכו' דף קידש תחלת יומא: (ב) ד"ה אין לי אלא כיום וכו' בלילה היא רבניסותו היא קדושתו: (ג) ד"ה ואנדר וכו' אמר להם קידש נולד:

מוסף רש"י

חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא. קרי בתר שבת שבתא, אבל רביעי חמישי ושני נקראין על שם שבת הגדה. האי שבת דקאמר יום שבת ממש קאמר גיטין ט"ו.

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קו.

עין משפט
גמרא ב. קיץ תשע"ד, מ'ס' 005115

לח א מ"י פ"ע מהל' שבת הלכה טו
טו"ע א"ח סי' קפג
קט"ז ג:
ל"ו ב מ"י שם הלכה א
(והלכה ו) ספג עשין
טו (טור א"ח סי' רע"א)
ל"ז ג מ"י שם הלכה י
וספג שם טור ט"ע
א"ח סי' רפ"ט פ"ק א:
לח ד מ"י שם הל' ד ספג
שם טור ט"ע א"ח סי'
ל"ט פ"ו:
ל"ט ה מ"י פ"ע מהל'
גיטין הלכה כג
ספג עשין ג טו"ע א"ח
סי' קמ"ד פ"ו:
ב ו מ"י פ"ע מהל'ס
שבת הלכה ד ספג
עשין טו טו"ע א"ח סי'
ר"ע פ"ק ו:

רבינו חננאל

והדבריו בכוס אחד
והבדלה, ש"מ אומר שתי
קדושות בכוס אחד. ושי"מ
מדמקדים המאור לבשמים
כ"ש הוא. דאי ביה בשמים
ואח"כ מאור אמר, ר'
יעקב בר אידי קפיד אכסא
פנימה. רב ששת קפיד
אפי' מחצבא פנימה לא
היה מבורך. מר בר רב
אשי קפיד אפילו מחצבא
פנימה. ח"ד זכור את יום
השבת לקדשו וזכרו על
היין בבליה מין. ח"ל
זכור. ומסקנא ביום מאי
ואמרין בורא פרי הגפן
והוא קידושא ובה. אמרי
בני ר' חייא פי שלא הבדיל
במצוה שבת מבריל
והולך כל השבת. ועד
כמה. עד רביעי בשבת.
דאמר ר' זירא בענין
גיטין יום ראשון ויום שני
ויים שלישי בתר שבתא.
יום רביעי יום חמישי
ויים ששי קמי שבתא.
אמר ר' יעקב בר אידי
אבל בשאר ימי השבוע
המבדיל אינו מבורך על
האור. וכן תאני שילא.

ואליבא דרבי יהודה. דאמר [ק]. מאור ואח"כ בשמים: משום דכוס של ברכה טעון שיעור. אבל אי הוה ביה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: קפיד. לקידוש והבדלה וברכת המזון אבל אם בלא לשמות מים פגמו מבדל עליו ברכת היין: לקדשו. משמע משעה שמתקדש היוס: אין לי אלא כיום. לקמן פריך אדרבה עיקר קדושת בלילה הוא דמינסתו היא קדושתו: קידושא רבה. בורא פרי הגפן ואח"כ קרי ליה קידושא רבה דאכלוהו קידושא אמרי לה: ואנדר ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אבל מרביעי ולהלן גבי שבת הבא מתחשב: לענין גיטין. אמר לה ה"ו גיטין על מנת שמתמי לי מלמדים זה אחר השבת או שאמר קודם השבת מתמי לי: אבל לא על האור. אם לא בירך בורא מאורי האש במוצאי שבת שוב אינו מבדל: נטל

רש"ם

ושמע מינה אומרים כ' קדושות על כוס אחד. היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אע"ג דאמר לעיל (דף קכ"ג) אין אומרים כ' קדושות על כוס אחד היכא דלית ליה שתי דממחצין לעיל: **ושמע מינה כ"ה** הוא אליבא דרבי יהודה. דאמר לעיל מאור ואח"כ בשמים דאילו לנ"ה ברישא בשמים ואח"כ מאור. והא ליכא למימר ר"מ ואליבא דנ"ה כדאמר לעיל ונ"ה אומרים נר ובשמים מזון והבדלה ועני רבא זו דברי ר"מ היא דה"ג פריקין בברכות פרק אלו דברים (דף נג.) ומשני לא ס"ד מדקמי ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה דלות ליה האי סברא דמזון ברישא רבי יהודה דאמר לעיל רבי יהודה אומר לא תלקין כ"ה ונ"ה על המזון שבתחלה ועל הבדלה שבתפוק כ"ה אלא רבי יהודה היא ואליבא דנ"ה דאילו לר"מ מי תנא לה משלשן לאחר המזון לדלידיה מאור ברישא בין לנ"ה בין לנ"ה ולא מזון דאמר לעיל זו דברי ר"מ: משום דכוס של ברכה לריך שיעור. אבל אי הוה טפי מכשיעור וטעמו לא פגמו: קפיד אכסא פנימא. לקידוש והבדלה ולנ"ה ולכל ברכות שתקנו לפרקין על היין שלא יבדל על כוס פגום אבל אם רוצה לשמות יין לריך לבדל בורא פרי הגפן שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. וימיה אם אין לו אלא יין פגום מקדש עליו דקפיד לבתחלה משמע: אפילו אכסא. חציות קטנות אבל אם חצית של עץ גדולה אין להקפיד: ה"ג ח"ד זכור את יום השבת לקדשו וזכרו על היין אין לי אלא כיום בלילה מנין ת"ל זכור את יום השבת בלילה מנין אדרבה עיקר קידושא בלילה הוא דמינסתו היא קדושתו: קידושא רבה. בורא פרי הגפן ואח"כ קרי ליה קידושא רבה דאכלוהו קידושא אמרי לה: ואנדר ביה. האריך צו: עד רביעי בשבת. אבל מרביעי ולהלן גבי שבת הבא מתחשב: לענין גיטין. אמר לה ה"ו גיטין על מנת שמתמי לי מלמדים זה אחר השבת או שאמר קודם השבת מתמי לי: אבל לא על האור. אם לא בירך בורא מאורי האש במוצאי שבת שוב אינו מבדל: נטל

אוכל עמנה הלכך לריך להמתין עד שיטעום המבדל אבל קידוש שאין חובה לשמות להמבדל א"ל להמתין ומיניה צירושלמי דברכות א"ר אבא בשם רב מסוין אסורין לטעום עד שיטעום המבדל ר' יהושע בן לוי אומר שותין אע"פ שלא שפה ולא פליגי מה דא"ר אבא כשהיו כולן זקוקין לכוס אחד מה דאמר ר' יהושע כשיש לכל אחד כוס בידו ומשמע נמי אם אין כוסו בידו אפי' שפר מכוס ברכה לטוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המבדל אבל כשיש לכל אחד כוס א"ל להמתין ולכן הוה גחין ושמי ומכאן י"ל להוכיח שא"ל לשפוך מכוס של ברכה לשאר כוסות ומיניה היכא דפגימי לריך לשפוך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעמו כולם מכוס שאינו פגום אע"ג דשתייה לא מעכבא דלאמרין בפרק כלל מעריבין (שירובין דף מ.) וגם בהמוציא י"ל להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככרו א"ל להמתין ואיכיל כל אחד משלו והא דאמר טול ברוך (ברכות דף מ.) ואמרין נמי (שם דף מ.) צלל הבית צוצע כדי שיכלע צעין יפה דמשמע שאין אוכלין אלא מה שמחלק להם מיירי בשאין ככר לפני כל אחד א"ל בשבת וכגון שאין להם לחם משנה דאז לריךין לאכול מצותותיו: הנוטל

בלילה כיום מנין טעה התנא בשמעתו ושנה אין לי אלא כיום בלילה מנין הלכך לא שייך למימר חסורי מיחסרה: כיום מאי מבדל. דאי אמרת קידוש מירשא והתנא"ש שבת ויום טוב אין בהן קדושה על הכוס: אמר רב יהודה בפ"ה. אחאי כסא דמחרתא וזכורי ומשתי משום כבוד שבת לחלק בין מדת שבת למדת מול שהוא ענין שיר שאין אומרים שירה אלא על היין והכי מפרש בשאילנות דרב אחאי בפרשת ושמע יתרו: קידושא רבה. בורא פרי הגפן וקרי ליה קידושא רבה דאכלוהו קידושא קאמרי ליה: ואנדר ביה. האריך צו לעתה אם יסרכא אחד מהם לשמות וכן יין דבורא פרי הגפן רגילין לומר וכו' לא שאל לא כן היה אומר וכו' [נקדש] קידוש גדול של לילה כמנהג: עד רביעי בשבת. ולא עד בכלל אבל מרביעי ואילן גבי שבת הבאה מתחשב: לענין גיטין. אמר לה ה"ו גיטין על מנת שמתמי לי ר' זח אחר השבת או על מנת שמתמי לי קודם השבת: אבל לא על האור. אם לא בירך על הגר בורא מאורי האש במוצאי שבת שוב אינו מבדל: כן נ"ל טעם הדבר דהתנא צמקוס שנהגו (לעיל מ.) אין מבדלין בו אלא בליל מוצאי שבת ותחלת מחרתו הוא: נטל

קז.

מִדָּה א מִי סֵד מֵהָל
 דְּרִמָּה (הֵל) טוֹן
 (עַ) נְהֵל מִי שֶׁס סֵק
 וּפְרִיט מֵהָל שְׁבֵט
 הִלְכֵהוּ א סָמַע עֵשֶׁן עַד
 טוֹשֵׁעַ אִיחַ סִי קָפַס סִי־ב
 וְסִי עֵרַב סִי־ט וְסִי רַעַס
 סִי־ב וְסִי רָלוּ סִי־ב:
 ב (טוֹשֵׁעַ) אִיחַ סִי קָפַס
 סִי־ב:
מִדָּה ג מִי פְרִיט מֵהָל
 שְׁבֵט הִלְכֵהוּ א טוֹשֵׁעַ
 אִיחַ סִי קָפַס סִי־ב וְסִי
 רַעַס סִי־ב:

[illegible]

מקדשו. וכן הלכה: **אמרי"ר** מתני
גריסין מצדיל והולך כל היום כולו
ואם והלכה כלשנא קמא דמצדיל עד
ואם לעיל ובתשעה צבא שכול להיות
בצבא"ם נמי רגילין להצדיל אחר
התענית וכן בצדק דרב עמרם:
ושמע מינה מברר ב"ה השבת
ביו"ה. לא שמעין מינה
אלא כל היום נקט הי' משום
דהלכה כן:

אין לו הפרה ואין הלכה כן
אלא דווקא על דעת דברים אין לו
הפרה ובמקום אחר מפורש (וישן
דף ע"ג:) **אם** מלא **לונגמ**
יצא וכדמפרש ביזמא (דף פ.) כל
שאלו במקום לנד אחר יראה כמלא
לונגמ וזה פחות מרביעית כדאמרין
ההם אבל מלא לונגמי האמרין ההם
דקור יותר מרביעית וגרסה שזוא
רוב רביעית לאמרין לקמן והוא
בשמה רובא כדאם ודוקא לאדם בינוני
אבל לעוב מלך הבשן צעי טפי
כדאמרין ההם (פ.)

היתה קריבה בין הערבים הלא גס
בשחר קריבה מנחת חזיתין ומנחת
תמיד וי'ל בשחר יש שט אחר פלג
ושחרית ועוד דאמרינן זכר קמא
דברכות (י"ד 1:) הו' יו'ל בתפלת
מנחה שאף אליהו לא נענה אלא
בתפלת מנחה ושמה בשעת הקרבת
מנחה נענה ולכך קרי ליה פלג
מנחה שאו היה שעת ראו'ס)
ואמי

עמיה היה בסיס מובא אמר ותושבחות שבועותם כליליא ברבים דלא אישתי שיכרא ואמר רבא תיהוי שקיותיה הונא דקדיש אשיכרא אמר מן מקדשין אלא על היין ואין לא מברכין עליהו שהכל הבא כוס של ברכה לברך אלעזר בר רבי שמעון אמרו דדה אומר מלא לוגמא אמר המקדש ומעם מלא לוגמא אנה תנינא לה לא גידול בר מאי נפקא מינה למירמא דידה גידולה תנן או דילמא סמוך פסח דילמא אתי למימשך ואחי

ה' בעיניך ומקדש אהה עליו: ואין
עליה לית לן בה לא גרסינן כלל:
טעם מלא לוגמא ילא ואם לאו לא
ואע"פ שלא טעמו: אמר רב נחמן
מא גידול בר מנשיא או גידול דמו

שעורים:	אמר רבא הילכתא מעט
תותים:	לא כה' בסוף מיל
תמרים:	דאי לאו הכי היינו לישנא
ועמים:	רביעי בשבת כדאמר רבי

אמר רבא הילכתא מעם מקדש^א ומעם מבדיל ומי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו עד מוצאי שבת^ב מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולו אמרימר פתח לה להא שמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא הילכתא מעם מקדש מעם מבדיל מי שלא קידש בע"ש מקדש והולך כל היום כולו מי שלא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך כל היום כולו אמרי ליה^ג מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי זיכנא חדא איקלע^ד אמרימר לאתרון ולא הוה לן חמרא אייתינא ליה שיכרא ולא אבדיל ובת מוות למחר טרחנא אייתינא ליה חמרא ואבדיל ומעיס מדיד לשנה תו איקלע לאתרון לא הוה לן חמרא אייתינא שיכרא אמר אי הכי *חמר מדינה הוא אבדיל ומעיס מדי שמע מינה תלת ש"מ *המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ושמע מינה אסור לו לאדם *שיאכל קודם שיבדיל ושמע מינה מי שלא הבדיל במוצ"ש מבדיל והולך כל השבת כולו בעא מיניה^ה רב הונא מרב חסדא מהו לקדושי אשיכרא אמר השתא ומה פירומא ותאיני ואסני דבעאי מיניה מרב ורב מר' חיאי ורבי חיאי מרבי ולא פשט ליה שיכרא מיבעיא סבור מינה קדושי הוא דלא מקדשינן עילויה אבל אבדולי מבדילין אמר להו רב חסדא הכי אמר רב כשם שאין מקדשין עליו כך אין מבדילין עליו איתמר נמי אמר רב

תחליפא בר אבימי אמר שמואל כשם שאין
עליו לוי שדר ליה לר' שיכרא בר תלסר מגנ
בגון זה ראוי לקדש עליו ולומר עליו כל שיה
צעריה אמר ר' מיסרן ומפיים אמר רב יוסף א
אמר רבא אישתי מי זוריון ולא אישתי שיכ
שיכרא מאן דמקדש אישיכרא רב אשכחיה
ליה שרי אבא למיקני איסתירו משיכרא ת"ר
מברכין אלא על היין אטו אישיכרא ואמאי
נהיה ברכו אמר אביי הכי קאמר יאין אומא
אלא על היין ת"ר אין מקדשין על השכר משום
מקדשין מטעמית יין כל שהוא ר' יוסי בר
רב הונא אמר רב יצא רב תני רב נחירל דמן צינ
רב הונא לאו רב יצא אמר רב נחירל בר צינ
מגשיא ולא גידול בר מגוויי אלא גידול סתמא
אדיייה: סמוך למנחה: איבעיא להו סמוך למנ
למנחה קטנה תנן סמוך למנחה גדולה תנן ומ

עליו קידוש: אדור ברבים. נדר שאין לו הפרה: מי וזו
ה' כנגד מדה: מקדש אשכנז. ואפי' שהיה יין צעיר. וטו'
פסח: שרי ליה אנא. התחיל לעשות זכר ולהשתכר בן
שמואל על דרכה. גרמ המזון: ה' מ' דלא קצב עליה אבל
ואחריו המזרח ברה שבעות אותם עומדים די בכל שהוא
ד מכל המוסקין אבל טעם אחד מהם יאילו כוזן ידי חוב
תא שתמיה דרב גדול (דמרגש) אבל איני מוציר מי הוא
ולמעלה דהיינו ומן עשיית תמיד הערב כשאתה בא ל'
אשריו דלא ממירין בתמיד נשטח (לעיל דף נח.). ומשום פסח.

כל השבת. כדאמרן לעיל [קו]. עד יום
בלטון לע"ז בדר"ש: וסאיני. שבר
שיגרה. שבר תמידי: בר תליסר מ
אחר שזנו נתן על תמידי אחרים וכן
מייסרן וספייס. מן עילוי (א) ובעת
שמה מפייסין. כלומר תמיד טובים ה
וראוי לומר בליתו קדוש והבדלה:
אדור ברביס. נדר שאין לו הפרה:
מי וזריין. מי משרת הפסחן: שרי
ליה אכל. התחלה לשמות שבר
ולהשכר בו (א) מערב לכך הוא יפה
בעיניו ומקדש אלה עליו: כום
ברכה. ברעמי: מטעמת היין בכל
שהוא. אותה טעימה שאמרנו במבדק
כריך שטעום (ה) בכל שהוא: מנחה
גדולה. משעוה שעות ומחלה
ולמעלה זמן הקרינת מניח כשאלה בא
להקדימו: ומשום פסח. שמה יבש
בסעודה וימנע ויפסע מעשות פסח:
א

כל הטבע כולם. כדאמרן (עלים) עד
יום רביעי. והבי קי"ל כדבא דאמר
טעם מקדש ואם שבת ולא קידש
מקדש למחר כל היים כולו וכן טעם
מזביל ואם לא הבדיל מזביל והולך
עד יום רביעי: **מטות.** כל צמורה
שלא אכל קורא הוא בזביל (א) (ב)
מדינה. אין יין אחר צעיר הזאת כי
אם שבר הלכך מזבילין זו וכן הלכה.
אכל מים לא איקרו חמר מדינה ואין
מזבילין על המים אפילו היבא דליכא
שבר יין: **שפעת מינה סלה.** ג'
דברים כסדרי שפעת ואף על ג'
דשמיטין מינה דמזבילין על חמר
מדינה א"ע"פ שאינו יין לא חשיב דלא
איירי אלף שברר הבדלה אי נמי
ביתא דפשיטא הוא דכיון דאין יין
אחר צעיר טוב לו שזביל על הא שבר
משלא יבדיל כלל: **מהו לקדשו פאכרא.**

[illegible]

(א) נם בעי מוניה רב
חסידא מרב דהונא מהו
לקדושי אשיכרא כלל:
(ב) רש"י ד"ה מייסדן
ומפיק מלערין הן אבל
בשעת סמיא: (ג) שם
ד"ה שרי וכו' ולהשתמר
כו לקל כלל וחיציא מערב
ממק: (ד) שם ד"ה
מטעמא וכו' שטעטס די
כלל שאול:

בריי"ש [בריי"ש]. שָׁכַר
שְׁעוֹרִים (מִן בִּירָה).

ממר ינוקא ומר קשישא.
שני גנים היו לרב מחדא
ועש שניהם שוין, אלא
הסגדול קורין לו מר
קשישא ולעשר קורין לו
מר ינוקא וכתובות פט.
ועי' תוס' ב"ב ו' ד"ה (ו'ר).

(א) (לפנינו שם צמיר (ד' ד')
הג' ורענן נמי הא ניבעי ליה
לאקור יין מלואה לין רשות
לזיב לימא קרא מין מלי
שכר ש"מ תרחי ע"כ וגר
רבינו חנו מוכן ול"פ.]

רמז הוא לפנים ולרצות להקדיש ולה
שיבד. עני יהיה שלא יוכל לקטוע יין
וימנע להציב ליה ריפתא מקדש
מזריק. ברכת המזון כדמפרש לקמן
מפעמם יין כל שהוא. אותה טעמיה
יאל. והכי הילכתא. והוא שלא טעם
בר ילך אלא טעמיה לו. להאיר ממ
נש: מנחה גדולה. משש שעות וממ
בערב שנה שששט בשש ומחלה והפס

עין משפט נר מצוה

מו א ב ג מ"י פ"ו מ"ל
מ"ה הלכה י"ב סג
עש"ן מ"ט ט"ע ח"ה ס"י
מ"ה ס"א:

רבינו חננאל

מתני' סמוך למנחה כו'.
אוקימנא סמוך למנחה
קטנה, מדרגא אפילו
אגריפס המלך שוגיל
לאכל בתשע לא יאכל עד
שתחשך. אמר רב הוסי
אבל מטביל הוא במי
תריגמא. מ"י רב הא"י
תריגמא כסנין של מי
מטיב בירק. כלומר היה
מחיקה דתנין בתוספתא
דברכות הביאו לפניו מיני
תריגמא מוכר עליהן ברא
מיני [כסנין]. רבי זדוק
מטביל בירק. כלומר היה
אוכל. זה מיני תריגמא,
וזה היה אוכל [ירקן] מן
המנחה ולמעלה. תנא נמי
הכי השמש שובל בבני
מעיס ונותן לפני האורחים.
רבא היה שתי חמרא
טובא במעיל דפסחא אמר
כי היכי דנגרירא ללביה
ונכפין למצה וכו'.

א) נראה דלכ"ל ונפרק ערך
סג א: "י"י א"תק מטביל
סניקן. מ"י היה אוכל יקות
מן המנחה ולמעלה" ולפי
ח"ל לאה שתינו בש"ס
והלל.

קו:

ואתי לאימנועי מפסח. ואפילו אחר שיעשה פסח חסור כדי
שלא יתהר לאכול ועשה פסח שלא כנאוי: **דילמא אתי**
לאימנא אביה גסה. ואינה אכילה כדאמרין בפרק בתרא דיומא
(דף פ:) האוכל אכילה גסה ביום הכפורים פטור וקשה דאמר' צמיר
(דף נג.) גבי פסח זה שאלו אכילה

גסה ופושעים יכשלו גם ופרין רשע
קריט ליה נהי דלא עבד מלוא מן
המונח פסח מיהא קא עבד ואומר
ר"ת דתרי גוויי אכילה גסה אחת
שנפשו קלה מלאכול ועל אותה פטור
ביוה"כ יש אכילה גסה שאינו מתאווה
לאכול אך יש זה טעם והא דפסק
נאכל על שבע היינו שמתאווה לאכול
קלה ועוד י"ל דאין לו לקרותו רשע
מלוא מלוא פסח אלא שפירש רש"ס דנקט
כיון שקיים מלוא פסח אע"פ שלא
קיים מלוא אכילה דאכילה פסחים לא
מעכבא ויזמה שפירש רש"ס דנקט
מלוא משום דשייכא אפילו בזמן הזה
דליכא פסח לא נהירא דלפילו היו
טעמא משום פסח חסור בזמן הזה
כדמוכח בסמוך גבי רב ששם דהוה
ימיז כולי יומא כדעניתא ופירוש ואחר
עיקר שפי' דנקט מלוא כדאכילה
מועטת היו אכילה גסה: **אפי'**
אגריפס המלך. פי' רש"ס מלך כשר
ומבני חשמונאי היה ולא דק בדקוטה
(דף מה.) אמר' כשהגיע למקרב אחיך
תשים עליו מלך ולגו עיניו דמעות:
שדריה גיף לאבוי בתשע שעות.
פי' דפי' שדך מלכים
לעמוד ב' שעות ויהי מתנהג בתלמיד

חכם **לאבוי בשעה ששית** (א) אחרי קומו ואין נראה דל"כ ליה למימר
ט' שעות לאגריפס כשש שעות למ"ח: **בלי' תריגמא.** פי' רש"ס
פירות וצמר בלא לחם ולא נהירא דאמרין בתוספתא דביבא מנכרין
הביאו לפניו מיני תריגמא מוכר בזרע מיני מונות ואין מנכרין בזרע
מיני מונות אלא על חמשת מינים ומיהו בפרק בתרא דיומא (דף
עט:) א) איכא חד שניא דמשני ואיבעית אימא מאי מיני תריגמא פרי:
גיר' רבא גיר. פי' רש"ס דעל די' החרישה מקבלת הזריעה הי'
ע"י אכילת תריגמא יאכל מלוא מיהו חרישה חרישה תרי מיני יניחו
ולא דמי לשפי אכילות ונראה שזה הפסוק משל הוא כענין זה דכתיב
(וימיה ד) אס תשוב יראל נאס ה' אלי תשוב אס תסיר שקולים
וגו' פי' לאחר שתסירו שקולים אז תשובו אלי וכל זמן ששקולים
עומס ונחישתם ממני לא תוכלו לשוב כי כה אמר ה' יניחו לכם יר
ואל תורעו אל קולם כל זמן שהקולים נכוחים אינה מועלת ורעמה
כלום וה"י מייתי זכר לדבר כשאכל קלה לבו נמשך יותר אבל כשלא
אכל כלל ונחישת אין לבו נמשך אחר אכילה והי' כוונת אבן למחמה:

אלא

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

או דילמא סמוך למנחה קטנה. בתשע שעות כשהוא מאוחר בפרק
תמיד (לעיל דף נט.) **ומשום מלה.** שיכנס לה כשהוא מאוחר: **אגריפס**
המלך. לא היה אוכל עד תשע שעות: **אי אמרם בשלמא סמוך למנחה**
קטנה היינו רבוסיה. דאע"ג דעדיין לא אכל חזון איסוריה אכתי לא

מטא בשעה משיעית עד לאחר תשע
אפי"ה לא יאכל משום דמשך ליה עד
זמן איסורא יתענה ולא יאכל: **אלא**
אי אמרם. ממנחה גדולה ואילך אסור
מאי רבותיה דאגריפס והא כבר חל
זמן איסוריה משש שעות ואילך ונריכא
למימר דאסור בתמיה דאטו משום
דלא אכל צעי למיעבד איסורא ונשרי
למיכל מתחלת תשע: **אבל.** יכול אדם
לטבול ולאכול מיני תריגמא פירות.
והאי דנקט מטביל לפי שמאכלם על
ידי טיבול: **בירקא.** היה אוכל ירק מן
המנחה ולמעלה לפי שאין משביע:
בבני מעיים. האילו ועסקו כסודו
יכול הוא לאכול בבני מעיים מה
שדך השמש לאכול רשאי הוא לעשות
כן מן המנחה ולמעלה דהואיל והוא
עסוק בהן מנער ליה אי לא אכיל ואי
אכיל לא משביע ליה: **נירו לכס**
ניר. כשאתם טורחים טערתו בדבר
שאתם יכולין ליהנות ממנו ושמש זה
שעוסק כסודו וצית המטבחים אס
אינו נהנה מנער ליה:

רשב"ם

או דילמא סמוך למנחה קטנה. והיינו
בגמר ט' שעות דמתשע שעות ומחלה
היו זמן דהקרבת תמיד של כל השנה כשהוא מאוחר דהשחא משום
אימנועי ממסח ליכא דערב הפסח היה התמיד קרב בשמונה ומחלה
והפסח אחריו מיד לפיכך אס צא לאכול סמוך למנחה קטנה דהיינו
בגמר תשעה ובכך נשחט הפסח ואין כאן לחוש אלא משום מלה שלא
יאכלנה אכילה גסה. וגוי נמי דמשום פסח איכא למיחש לאכילה גסה
דאף על גב דהוא נאכל על השובע אכילה גסה מיהא אינה אכילה
ובקדשים מייק הוא דחשיבין ליה ביבמות (דף מ.) אלא משום דלגבי
לחם הוא אכילה גסה כדאכילה מועטת נקט מלה אי נמי רבותא קאמר
והכי קאמר או דילמא סמוך למנחה קטנה ואפילו בזמן דליכא פסח
דליכא למיחש לעשייתו ולא לאכילתו משום אכילה גסה מיהא איכא
דלא ליהוי אכילה גסה חשיבין: **אגריפס המלך.** מלך כשר היה
ממלכי חשמונאי (א) ולא היה אוכל עד שעה ט': **רבוסיה דאגריפס.**
כלומר ליינו רבותא דקמני בצרייתא אפי' אגריפס דאע"ג דעדיין לא
אכל חזון איסורא לא מטא אכתי בשעה תשיעית עד לאחר תשעה
אפילו היה לא יאכל משום דמשך ליה עד זמן איסור ויתענה ולא
יאכל: אלא אי אמרם. ממנחה גדולה ולמעלה אסור מאי אפילו

אגריפס הא מטא כבר זמן איסוריה משש שעות ומחלה ואילך ונריכא
דבעינן למימר לקמן לא גרס ליה: **סוף סוף מאי רבותיה דאגריפס הא מטא ליה עידן איסוריה.** קודם שיגמר סעודתו. דאפילו רבי
יוסי דפליג בהפסקת ערב הפסח בירקא (נט.) ואמר שלא להפסיק מאחר שהתחיל לאכול צהימר הכא מודי דאסור דמעיקרא לדעת כן היה
אוכל בתשע שעות שגמר סעודתו בתוך זמן איסוריה ובמתחיל לאכול אחר זמן איסורו דמי ואסור: מהו דסימא ט' **דאגריפס כארבע לדידן**
דמי. דכיון דלמוד לאכול בתשע שעות כארבע שעות לדידן דמי ויחל גם הוא מלה למיחזון גם הוא כמותו שזולתו צד' שעות ביום והלכך
הואיל ואכתי לא מטא זמן איסורא נישרי לאכול בתחלת ט' אע"פ שמתמשך סעודתו לאחר ט' קמ"ל דאסור לאכול. אבל אי היה מניין סמוך
למנחה גדולה ליכא רבותא כלל ולא היה שייך למייתי אפי' דכיון דטעמא משום דילמא אסור לאימנועי מפסח ולא משום אכילה גסה דמלה
ליכא למימר הכי מהו דסימא ט' לאגריפס כד' לדידן דמי הלכך שמתעין מינה דמנחה קטנה תנן: **מעבד.** ואוכל מן המנחה ולמעלה: **תריגמא.**
פירות ובשר בלא לחם. והא דנקט מטביל שכל מאכלם ע"י טיבול: **בירקא.** היה אוכל ירק מן המנחה ולמעלה לפי שאין משביע. ונראה צעיר
דמגרר ליכא למיכל ואוכל מלה למיחזון יותר ולפיכך היה אוכל [ירקן] ולא היה נוהג כן כי אס ערב הפסח כדי להמשיך ולאכול צלילה כדאמר'
במס' שבת כ"ה חולין (דף קט.) אמר רב חסדא בר בי רב לא ליכול ירקא משום דמגררי ליכא כו' וכדאמר נמי בסמוך רבא היה שתי חמרא
במעלי יומא דפסחא כי היכי דנגריר ללביה. ודברים הללו כגון מיני תריגמא וירקות ממשכין את הלז לאכול כדמוכח נמי בדברות (דף מב.) שהיו
רגילין לאכול פרפרת קודם אכילת הפת לגרר את הלז כדמין צריך על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת אלאמא דפרפרת
קודם לפת: **תניא נמי הכי.** דלחולין מיני תריגמא ערב הפסח כדי להמשיך את הלז: **השמש מטביל בבני מעיים.** כלומר בבני מעיים של
בהמות הנשחטות לסעודת יו"ט וגם נותן מהם לפני האורחים המניין יחד על הפסח כדי שזאלו מלה ופסח למיחזון. ובערב הפסח קאי בתוספתא
דפסחים (א) ואפי' מן המנחה ולמעלה דלעיל מינה תניא ע"פ סמוך למנחה לא יאכל ט': **ואע"פ שאין ראיה לדבר.** דאכילה מושגת אכילה וזכר לדבר
יש קלה דכתיב נירו לכם יר הרעה לנו הנביא דוגמא שחורשין את הרעה ואם אינה חרושה ואם אינה חרושה אף אדם
האוכל דברים שאין משביעין את האדם פותחים בני מעים ומרחיבין אותן וקבל המאכל של סעודה אחרי כן למיחזון כך נראה צעירי שיהי ז'
ועיקרה. ורבינו שלמה וקוי פירש כן בני מעיים הואיל ועסוק כסודו יכול הוא לאכול בני מעיים מה שדך השמש לאכול רשאי הוא לעשות
כן מן המנחה ולמעלה דהואיל ועסוק בהן מנער ליה אי לא אכיל ואי אכיל לא משביע ליה ניירו לכם יר כשאתם טורחים טערתו בדבר שאתם
ליהנות ממנו ושמש זה שעוסק כסודו או צית המטבחים אס אינו נהנה מנער ליה ולא נהירא. עוד יש לשון אחר ואין צו ממש:

בין

מסורת הש"ס

א) ונכר אלמס איתא
ר' אטין. ג) תוספתא
פ"י ה"ד. ג) ברכות דף
לה. ד) מס' הורדוס.
ה) ע"ש פ"י ה"ד.
ו) וע"פ מוס' מיר כג. ד"ה
פסח ומוס' יבמות ג. ד"ה
אכילה ומוס' ב"ק דף קי.
ז) אכילה. ו) צ"ל ופירוש
א. ח. ו) ודאשאל לעיל י:.
ט) וע"פ בגמ' ויבמות. שס
ד"ה מיני ומוס' סוכה דף
מ. ד"ה צמיר.

חזרה אור השלם

א. כי כה אמר יי לאיש
ידקה ולידשלם ינירו
לכם ניר ואל תורעו אל
קוציכם: יימיהו ד ג

הנהגות הב"ח

א) גבי אלא מאי סמוך
למנחה קטנה תנן סוף:
ב) שם מלרע שעות
לדידן דמי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שחיה ב' י"ב.
ע"י תענית כה ע"פ רש"י
ד"ה שכן מצינו:

מוסף רש"י

מטביל. הא דנקט מטביל,
שלא מאכלם על ידי טיבול
היה (סוכה לז).

עין משפט נר מצוה

קח: ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(א) [שבת כב. מגילה ד. ערכין ג. א.] ט"ז ט"ח. (ב) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ג) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ד) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ה) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ו) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ז) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ח) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ט) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (י) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יא) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יב) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יג) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יד) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (טו) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (טז) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יז) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יח) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (יט) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כ) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כא) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כב) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כג) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כד) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כה) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כו) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כז) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כח) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (כט) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח. (ל) [מגילה ד. א.] ט"ז ט"ח.

תורה אור השלם

1. אל תראו יין כי יתאדס כי יתן בבוש עינו יתחלק במשירותי משלי ב.ב אל

הנהגות הב"ח

(א) רש"ב ד"ה הי"ג וכו' ורבינו שלמה פי שכן רביעית בין כולן:

שאף הן היו באותו הגם. וא"ל לאו הא' טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממנו עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דלרבעה כוסות דרבען בעין דלורייתא חיקון: דר"ו באותו הגם. פי' רש"ב: שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובתוכה ע"י יהודית וקשה דלף משמע שאין עיקר ועוד דכירושלמי גרים שאף הן היו באותו ספק משמע באותה כוסה דלחשמי' להרוג ולגדל והא' דלמרינן דפטורות מוסכה אע"ג דלף הן היו באותו הגם כי נסוקות הושבתי התם נעשה דלורייתא אצל דלרבעה כוסות דרבען חיקון גם לנשים כיון שהיו באותו הגם: **שתאן** חי יצא. משמע דלכתחלה בעי מוינה וכן צ"ל שלשה שאלו (ברכות ד. ג.) אמרינן הכל מודים בכוס של גרסה שאין מנדינן עליו עד שיתן למתו מים וקשה דצ"ל שלשה שאלו (שם ג.) אמר ר' דריס נאמרו בכוס של גרסה ונרין מי ורש"י פי' שם דהא דקאמרינן דלרין חי היינו שיתנוהו מי בכוס גרסה המזון לאספיקי שלא ימוגנו בכוס זה וישפון בכוס אחר וינרין ור"ת פי' דמי דהתם היינו מוג' ולא מוג' דלמחר בנן סורר (סנהדרין ד. ע.) אינו נעשה בן סורר עד שיטמא יין מי ומוקי לה במוג' ולא מוג' והא' דמשמע דהמוג' יין (שם ד. ע.) שמוג' כראוי דקאמרינן כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית היינו בנרסה הארץ דלמחר בפרק שלשה שאלו (ברכות ד. ג.) ומוסיף בנרסה

רש"ב

שאף הן היו באותו הגם. דלמחר במס' סוטה (ד. א.) בשכר נשים דנקיות שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה אמר הכי' משום דל יד אסתר הוה וכן גבי חנוכה במס' שבת (ד. ג.) לשון מורינו הלוי: **אמר ר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו לרין** **שיא** **בנן**. כל אחד כדי שיהא בנן מוינה כוס יפה של גרסה שיעורו רובע רביעית לוג כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית לוג דכל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוה הכי

מפרשינן לה במס' שבת דהמוג' יין (ד. ע.) והשאל קט"ד דמוג' כוס יפה רובע רביעית לאו חד שיעורא הוה. כוס יפה כוס של בהמ"ז משום דעשרה דברים נאמרו בכוס של גרסה כו' דלר"י במס' ברכות (ד. ג.) **שתאן** חי. שלא מוג' במים יא' ונגון שיש בו רביעית לוג דבנרסא מרביעית לאו כלום הוה דכי היכי דמוג' בעינן רביעית בין הכל ה"י מי בעינן רביעית: **בבא** **אחא**. עירה ארבעתן במוך כוס אחד כך פירש רבינו שלמה. ולא נהירא דלפ"י שותה הרבה בכלי אחד לא חשיב אלא כוס אחד דהאי רביעית אינו אלא למעוטי פחות מרביעית אלא כפי מרביעית בכוס אחד חשבו כוס אחד. וז"ל דהכי פירושו בנא אחת שלא על סדר משנתנו אלא שמתן רלוסין: **השקא** **מהן**. מכל כוס וכוס שלא שמה כולו דמפרש לקמן: **ידי יין יא'**. ששמה ארבעה כוסות: **ידי חירוס לא יא'**. כלומר אין זו מנהג שלימה שאין חשיבות אלא ביין מוג'. והיינו מילי בימות שלכן דדרו על חד תלת מיא אכל ימות שלנו לא בעי מוינה: **ידי יא'**. משום שמתח י"ט דמתניא לקמן (דף קט.) ושמתח בהג"ה צמה משמחו ביין: **אכל ידי ארבעה כוסות לא יא'**. וכולן חשבוין כוס ראשון ולא יותר ונרין להניא עוד שלשה כוסות על הקדר: **לרין** **שיא** **בנן** **כדי רביעית**. כלומר בכל אחד ואחד כדי רביעית לוג: **אחד** **חי**. נרין רביעית דבאיר מרביעית לא חשיבא שתייה דנפסקא לן מכל משקה אשר ישמה (ויקרא יא.) **ואחד** **מוג'**. שהיה זו רובע רביעית יין ושלשה רבעין מים דהיינו בין כולה רביעית: **ואחד** **ישן**. שאין זו טעם יין כל כך שנעשה חש. אי נמי חדש אין זו טעם יין: **לרין** **שיא** **בו טעם** **יין**. למעוטי חדש וישן: **ומראה**. שיהא אדום: **קחני מיהם כדי רביעית**. לכל אחד ואחד ואת אמרת כדי מוינה כוס יפה לכל אחד ואחד וס"ד דשני שיעורים כן מדלא קאמר שמואל כדי רביעית כלשון הברייתא: הכי גרסינן כמו שכתוב בספרים אידי ואידי חד שיעורא כדי מוינה כוס יפה היינו רביעית. חירוסא היא לומר שלשון שמואל ולשון הברייתא אחד הן וכדי מוינה כוס יפה דקאמר שמואל היינו רובע רביעית יין כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית דלמחר דהמוג' יין (שם ד. ע.) כך נראה שיהיה בעיני ועיקר. ורבינו (ב. פ.) שכן מקשה הגמ' דקט"ד דשמואל קאמר רביעית בין כולן וברייתא קאמר לכל אחד ואחד ומתיר הגמ' דשמואל נמי קאמר לכל אחד ואחד וקשיא לי והלא ברייתא סתמא קחני נרין שיהא בנן ואיכא לפרושי נמי דבין כולן קאמר: **אל** **פרא** **יין**. אל תחמוד להיות רגיל זו כי יתאדס מכלל דין נמי מראה בעי וטעמא נמי בעי דמחזיר עליה שלא להסתגר בו: **ואחד** **הסיוקוס**. שגם הם נגאלו: **וכי מה חוועלם יש לפינוקוס**. הלא פטורין מה המנות: קליות

שאף הן היו באותו הגם. וא"ל לאו הא' טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממנו עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דלרבעה כוסות דרבען בעין דלורייתא חיקון: דר"ו באותו הגם. פי' רש"ב: שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובתוכה ע"י יהודית וקשה דלף משמע שאין עיקר ועוד דכירושלמי גרים שאף הן היו באותו ספק משמע באותה כוסה דלחשמי' להרוג ולגדל והא' דלמרינן דפטורות מוסכה אע"ג דלף הן היו באותו הגם כי נסוקות הושבתי התם נעשה דלורייתא אצל דלרבעה כוסות דרבען חיקון גם לנשים כיון שהיו באותו הגם: **שתאן** חי יצא. משמע דלכתחלה בעי מוינה וכן צ"ל שלשה שאלו (ברכות ד. ג.) אמרינן הכל מודים בכוס של גרסה שאין מנדינן עליו עד שיתן למתו מים וקשה דצ"ל שלשה שאלו (שם ג.) אמר ר' דריס נאמרו בכוס של גרסה ונרין מי ורש"י פי' שם דהא דקאמרינן דלרין חי היינו שיתנוהו מי בכוס גרסה המזון לאספיקי שלא ימוגנו בכוס זה וישפון בכוס אחר וינרין ור"ת פי' דמי דהתם היינו מוג' ולא מוג' דלמחר בנן סורר (סנהדרין ד. ע.) אינו נעשה בן סורר עד שיטמא יין מי ומוקי לה במוג' ולא מוג' והא' דמשמע דהמוג' יין (שם ד. ע.) שמוג' כראוי דקאמרינן כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית היינו בנרסה הארץ דלמחר בפרק שלשה שאלו (ברכות ד. ג.) ומוסיף בנרסה

הארץ ואומר ר"ת דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש בערוך (ו) וזני נרבייתא מפרשי דמי קאי אכוס שיהא שלם ולא שבור דלמרינן צ"ל בנרסא דמכוס (ד. ט.) ריסק משע נמלים וא' חיה וחייתו שלם דלפילי מת נמי חשיב צריה דלמרינן בסוף גיד הנשה (חולין ד. קב.) גבי נכור עמלה בין בחיה בין במיתה בכל שהו ואמרינן נמי (ב"ק ד. ג.) שצירתן זו היא מיתתן וחשי שפיר דכולהו עשרה דברים אכוס קיימי וגרסא דדוקא בימות שלשה שהיו חוקים נרין מוינה אכל בשלנו לא: **בבא** **אחא**. נראה כפירוש רש"ב שמתן רלוסין ולא כפירוש שניה ארבעתן למוך כוס אחד דמתן משמע הרבה כוסות: **ידי יין יא'** **ידי שמתח יו"ט דס"ד** **הואיל ומיקון ד' כוסות לא נפיק מדי שמתח יו"ט אלא אם כן יא' ידי ארבעה כוסות: אחד** **חדש ואחד** **ישן**. פירוש שפירש רש"ב דשן עדיף הוא עיקר דלמרינן (מגילה ד. ט.) ולאכיו שלם כוסא וגו' יין ישן שרוח וקיים נוחה היינו ואמרינן (ב"ב ד. א.) כל מילי מתקא מעלו והו דנקט שאינו פשוט קודם פירשו לעיל בביד לולין (ד. פה.) גבי אחד ע"ס כו': **דובא** **דכבא**. היינו כמלא לוגמיו דכפרי לעיל ומיהו לפתחיה נרין לשמות רביעית: **ואת** **אמרת** **כדי מוינה כוס יפה**. אית ספרים דגרסי מאי כדי מוינה כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי זה ס"ד דמקשה דמוג' כוס יפה דקאמר שמואל בין כולן קאמר דהיינו רובע רביעית הלוג וברייתא קחני רביעית הלוג יין חי בין כולן רובע רביעית לכל אחד והא' דקחני אחד מוג' לא שדי ברביעית מוג' אלא כלומר אחד יכול לשותתו מוג' אכל מ"מ ברייתא לא מיירי אלא דמי דסני רביעית לכל ד' אף קשה אף היה שבור המקשה דסני לכולהו במוג' כוס יפה והא' איכא דבני ארבעה כוסות כוס של גרסה שהוא כוס יפה ורש"ב נמי הקשה הלא ברייתא סתמא קחני לכך נראה כספרים דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוא דכדי מוינה כוס יפה והו רובע רביעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רביעית עם המוינה והיינו מיירי ברייתא דלמרינן רביעית עם המוינה ומתחילה היה שבור דמנדינן יין חי הרביעית הלוג לכל אחד ואחד ומוג' אשתייה קאי ולא ארבעית דברייתא אכל לבתר דשני קאי שפיר ארבעית והך סוגיא כרז נתמן ונראה דריש המוילא (שם ד. ע.) דסברי כוס של גרסה נרין שיהא בו רובע רביעית הלוג יין חי כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית הלוג ושיעור הולאת יין תנן התם דהיינו כמוינה הכוס יפה דהיינו רובע רביעית וע"י מוינה יעמוד על רביעית כשיעור כל המשקין דקחני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית דלפי פירך עלה התם חדא דמתן ובמוג' שני חלקי מים ועוד מים כדן ומנדינן ונראה לפרש דלאכיו נרין רביעית שלימה להולאת שבת וכן משמע התם דהיה שמתא דקאמר אכיו עד כאן לא קאמר רבי נתן הלא דכית בעי רביעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שמופיש שם וסבר דכוס של גרסה בעי רביעית יין בין חי בין מוג' אכל מים כדן לא מנדינן:

אל **תרא** **יין** **בי יתאדס**. הלא מיימי האי קרא לחשיבות יין אדום ובהמור פירות (ב"ב ד. ט.) פי' רש"ב התם דמיימי לה לגרעיתא ושם מפורש: מין

שאף הן היו באותו הגם. וא"ל לאו הא' טעמא לא היו חייבות משום דנשים פטורות ממנו עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דלרבעה כוסות דרבען בעין דלורייתא חיקון: דר"ו באותו הגם. פי' רש"ב: שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר ובתוכה ע"י יהודית וקשה דלף משמע שאין עיקר ועוד דכירושלמי גרים שאף הן היו באותו ספק משמע באותה כוסה דלחשמי' להרוג ולגדל והא' דלמרינן דפטורות מוסכה אע"ג דלף הן היו באותו הגם כי נסוקות הושבתי התם נעשה דלורייתא אצל דלרבעה כוסות דרבען חיקון גם לנשים כיון שהיו באותו הגם: **שתאן** חי יצא. משמע דלכתחלה בעי מוינה וכן צ"ל שלשה שאלו (ברכות ד. ג.) אמרינן הכל מודים בכוס של גרסה שאין מנדינן עליו עד שיתן למתו מים וקשה דצ"ל שלשה שאלו (שם ג.) אמר ר' דריס נאמרו בכוס של גרסה ונרין מי ורש"י פי' שם דהא דקאמרינן דלרין חי היינו שיתנוהו מי בכוס גרסה המזון לאספיקי שלא ימוגנו בכוס זה וישפון בכוס אחר וינרין ור"ת פי' דמי דהתם היינו מוג' ולא מוג' דלמחר בנן סורר (סנהדרין ד. ע.) אינו נעשה בן סורר עד שיטמא יין מי ומוקי לה במוג' ולא מוג' והא' דמשמע דהמוג' יין (שם ד. ע.) שמוג' כראוי דקאמרינן כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית היינו בנרסה הארץ דלמחר בפרק שלשה שאלו (ברכות ד. ג.) ומוסיף בנרסה

הארץ ואומר ר"ת דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש בערוך (ו) וזני נרבייתא מפרשי דמי קאי אכוס שיהא שלם ולא שבור דלמרינן צ"ל בנרסא דמכוס (ד. ט.) ריסק משע נמלים וא' חיה וחייתו שלם דלפילי מת נמי חשיב צריה דלמרינן בסוף גיד הנשה (חולין ד. קב.) גבי נכור עמלה בין בחיה בין במיתה בכל שהו ואמרינן נמי (ב"ק ד. ג.) שצירתן זו היא מיתתן וחשי שפיר דכולהו עשרה דברים אכוס קיימי וגרסא דדוקא בימות שלשה שהיו חוקים נרין מוינה אכל בשלנו לא: **בבא** **אחא**. נראה כפירוש רש"ב שמתן רלוסין ולא כפירוש שניה ארבעתן למוך כוס אחד דמתן משמע הרבה כוסות: **ידי יין יא'** **ידי שמתח יו"ט דס"ד** **הואיל ומיקון ד' כוסות לא נפיק מדי שמתח יו"ט אלא אם כן יא' ידי ארבעה כוסות: אחד** **חדש ואחד** **ישן**. פירוש שפירש רש"ב דשן עדיף הוא עיקר דלמרינן (מגילה ד. ט.) ולאכיו שלם כוסא וגו' יין ישן שרוח וקיים נוחה היינו ואמרינן (ב"ב ד. א.) כל מילי מתקא מעלו והו דנקט שאינו פשוט קודם פירשו לעיל בביד לולין (ד. פה.) גבי אחד ע"ס כו': **דובא** **דכבא**. היינו כמלא לוגמיו דכפרי לעיל ומיהו לפתחיה נרין לשמות רביעית: **ואת** **אמרת** **כדי מוינה כוס יפה**. אית ספרים דגרסי מאי כדי מוינה כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי זה ס"ד דמקשה דמוג' כוס יפה דקאמר שמואל בין כולן קאמר דהיינו רובע רביעית הלוג וברייתא קחני רביעית הלוג יין חי בין כולן רובע רביעית לכל אחד והא' דקחני אחד מוג' לא שדי ברביעית מוג' אלא כלומר אחד יכול לשותתו מוג' אכל מ"מ ברייתא לא מיירי אלא דמי דסני רביעית לכל ד' אף קשה אף היה שבור המקשה דסני לכולהו במוג' כוס יפה והא' איכא דבני ארבעה כוסות כוס של גרסה שהוא כוס יפה ורש"ב נמי הקשה הלא ברייתא סתמא קחני לכך נראה כספרים דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוא דכדי מוינה כוס יפה והו רובע רביעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רביעית עם המוינה והיינו מיירי ברייתא דלמרינן רביעית עם המוינה ומתחילה היה שבור דמנדינן יין חי הרביעית הלוג לכל אחד ואחד ומוג' אשתייה קאי ולא ארבעית דברייתא אכל לבתר דשני קאי שפיר ארבעית והך סוגיא כרז נתמן ונראה דריש המוילא (שם ד. ע.) דסברי כוס של גרסה נרין שיהא בו רובע רביעית הלוג יין חי כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית הלוג ושיעור הולאת יין תנן התם דהיינו כמוינה הכוס יפה דהיינו רובע רביעית וע"י מוינה יעמוד על רביעית כשיעור כל המשקין דקחני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית דלפי פירך עלה התם חדא דמתן ובמוג' שני חלקי מים ועוד מים כדן ומנדינן ונראה לפרש דלאכיו נרין רביעית שלימה להולאת שבת וכן משמע התם דהיה שמתא דקאמר אכיו עד כאן לא קאמר רבי נתן הלא דכית בעי רביעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שמופיש שם וסבר דכוס של גרסה בעי רביעית יין בין חי בין מוג' אכל מים כדן לא מנדינן:

אל **תרא** **יין** **בי יתאדס**. הלא מיימי האי קרא לחשיבות יין אדום ובהמור פירות (ב"ב ד. ט.) פי' רש"ב התם דמיימי לה לגרעיתא ושם מפורש: מין

נח א ב מ"י ע"ז מהל' מנה הלכה ט פמנ ע"ז מ"ה (טור חו"מ סימן תע"ז):
גו א ד מ"י וסמג שם טושי"ע א"ח פ"י פנע ספי"ח:
זו ה שם ספי"ח טו:
זח א מ"י שם הלכה ב' טושי"ע שם ספי"ח טו:

רבינו חננאל

ואביב כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מוינה כוס יפה וקמא לן דכוס יפה הוא כוס של ברכה והיינו רביעית. שתאן חי אמר רבא יין יצא ידי חייבת לא יצא. שתאן בבת איתא אמר רבא יין יין יצא ידי ארבע כוסות לא יצא. השקה מוהן בני ובני בינו יצא. והוא דשמה ורא דכסא. מתיבין ארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית אחד חי אחד מוג' אחד חדש אחד ישן. ופוקי' כוס יפה הוא רביעית חריבה כוונת הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית אחד אנשים ואחד נשים ואחד חיות. ד' יתודה היה מולק לחינוקות קליות ואוהבים כדי שישאלו וכן ד' רבי טרפון עושה.

מסורת הש"ס

[illegible]

הגהות הב"ח
(ב) גמרא לאגדמא הוא
וסימנך;

מוסף רש"י

וזה
רשב"ם
רבי יצחק ב"ר אחא דשעמחא.
מילתא צאנסי ופשה היא. כל רבי
יצחק סתם הטורק בשמעמחא הוא
רבי יצחק ב"ר אחא דרבי יצחק בן
ססם צאנזדא הוא רבי יצחק בן
פנחס: שמעו נא אחיי. דשמעמחא
בן אחא: אכול כלל ושכ כלל.
אכול כלל או ירקות ותשב כלל
ביתא וזל מטרערן למסור ביתא:
ולבך רודף טליך. ומתאווה לאכול
כל שעה שהורגלח: דאכיל אגיסא.
אליה כלומר בשר שמן ממד:
טשי בעיגיסא. כשצריך לחוצוב
הקפוזיו הוא נקשר שקין צירי מה
פרוע: קקולי. ירקות. אקיקלי

רבי יצחק כ"ד אחא דשעמטה. רבי יצחק קטס האמור בלגתא
ר' יצחק בן פנחס הוא: שמעון נח אחי. דשעמטה בן אחא: ונכר
ירודף עליך. מתאזהב לנכול כל שעה שהורגל: קקולי. ירקום:
האליקילי דמא. לא אשפות העיר מקום ששאר בני העיר יושבין
הואילא ר' יצחק מובעין לו כלום:
מתני' מנכר על היין. וה"ה
למקדש על הפס: גמ' שהיין גורם
לקידוש ששאר. שאם אין לו יין
לא פס אינו מקדש: מתני' הכינו
ר' יקות: מעטל כפורס. וכו'
לשון הגמרא כדמיא לעיל (דף קו):
השמש מעטל כדמיא לעיל (דף קו):
מאכלס ע"י טיבול: מעטל כפורס.
כלומר אם אין ירק אחר משעט
החורט תיכוסם והואל: עד ששעט
לפרפרס הפס. קודם שיעיג לאותה
חורט שהוא אוכל אחר המנה שהוא
מנכר עליה על אכילת מרור. וטיבול
כדאשון כד עייר טיבול וישאל לפי
שאינו רגילין בני דם לנכול רבי יקות
סעודה: כינאו לפניו. אחר אותו
טיבול: מנה מרור ומרוסם ושני
הכשילין ואף על פי שאין סהרוסם
מנה. ולקמיה [קטן] פריך הואיל ולא
מנה אחא מיימי לה: גמ'
ואח

קיד.

[illegible]

(ב) צריך צהגת בני כבוד. נשלם
 למד ממנו דעלמד ממנו
 אמרינן (בבב פ"ו) דדוד (עשאו) [קראון]
 רבו אלופו אע"פ שלם למד אלם
 שני דברים מחסותופל:
 ראמר אין משגיחים בבב ק"פ.
 וז"ת מאי שגא דק"ל

בנת קול דבֿיה ולא קיֿ"ל אִיבֿקֿ"ק
דבֿי אִיעֿור ויִ"ל דהבֿא צִיֿה הוּ
רובֿא אִלֵּא דבֿ"ש מחדדי טפי אִלֵּא
התס דבֿ"ק הִיה נגוד רִיס אִלֵּא
התס הִי רובֿת קול אִלֵּא יִצְחֵא אִלֵּא
לצבֿדו דקאמֿרין התס מן השמים
ויִצְחֵא וואֿ"ת אִ"כ הִי קאמֿר רבי
יִשׁוּעֵא הִיֵּא הֵא רבי יִשׁוּעֵא קאִי
אִתֵּא קול דר"א ויִ"ל מדקאמֿר אִין
משגיחין בֿבֿ"ק משום דלא י(ר)שמים
הִיֵּא שמשֿע דבֿל רובֿתֿא לִיֵּא לִיֵּא
למחל בֿתֿר בֿתֿ קול:

הביאו לפניו. פי' רש"ס ירקות
ואין נראה מדלא קתני
נדיח הציאו לפניו חזרת דקתני
בסמוך הציאו לפניו מזה ונראה כפי'
ר"ם הציאו לפניו שלתן שהרי אין
מביאין השלמן עד אחר קידוש ועל
השלמן מונה החזרת:

מטבל בחזרת. כלומר אולם החזרת בעיבוד כמו השמש מטבל צנני מעים וכן מטבל ירקות וצקלא נמי משמעי הכי כי תקלעי פוון עיין (רמזה ד) שממח הפון בעינים ופי' רצצ"ם דהאי עיבול לאו חרוסת דהא אכחי לא נא דקמני סופא דיחילו לפיו מנח ומזרת ומחוסת ואין דרזיה דהא קמי הכא חזרת ומזנא נמי בעספא ועוד דחזרת ארין

להטביל בחרוסת משום קפא ומייה היכא שהטיבול ראשון הוי בשאר ירקות אין לריי לטבול בחרוסת אלא או בחומץ או במים ומלח כמו שהיה נוהג י"ח דהא אמר בגמרא דחרוסת משום קפא וליכא קפא אלא בממור וי"ט ל"ה דלדוק דקתמר מזהו וזר לטיט דלא שייך אלא בממור ולכך דרמברו את חייבים בממור (שם) ועוד דלא אלא ממור שטיבול ראשון אינו אלא להיכירא (ועלמא) כה"ר יוסף שטעס בקדור ויטבול בחרוסת וכן רבינו שלמה בקידור וה"ר שמשיה: **עך** שבטניץ **בפרפרת הפת**. פרפרת קרי הממור שאוכל אחר המלח ופרפרת כלומר ממשכת המהלך כמו שפירשתי לתכמה (אבות פ"ג מ"ח). הירקות מלשון הלך למאכל ומדקרי לממור פרפרת הפת כמו משנה דמלח קודמת לממור כדאמר בגמרא:

הביאו לפנינו מצוה. לפי שעקרו השלחן לפני מי שאומר הגדה ועושה הסדר קמתי הביאו לפנינו מצוה ועקרית שלחן היא כדי שישאל הכן ואזני עויה לו עדיין יביאו שלחן לעשות כבודו שמי והכין יביאו להם אלו מתבלין שמי פעמים ומיד כשעוקרין מחזירין לפניו והואל והמבור עליו ששרי כרץ לומר הגדה מזה לו מרור זה וכדאמר (עלי טו. ולקמן דף קטו): להם עווי שעוין עליו דברים הרבה:

אע"פ שאין חרובת מצוה. ואם תאמר אמאי לא אחי חרובת דרשות ומצטל חזרת דמלוה או ו"ל דכיון דכל עיקר מרור לא יתקן רק בציבול בחרובת משום קפא לא מקרי ציטול בכך: וזאת

וְסוֹסֹת הָיוּ בְּקִדְמָתִי לְקֶנֶן הַבְּצִי'וֹ לִפְנֵי מֶלֶךְ וְחוֹזֹת וְחוֹרוֹת מִכֶּלֶל
 יָרֵק אַחֵר מִעֵצֵל בְּחוֹרֹת וְאוֹכֵל: עַד שֶׁמִּצִּיעַ לִפְרֶפֶרֶת הַפֶּה. קוֹדֵם
 לְרִבְכָּהִיב עַל מִלּוֹת וְמוֹרִים (בְּמַדְבָּר ט) בְּתַחֲלֵה מֶלֶךְ וְאַחֲרֵי מְרוֹר.
 כֹּל יָרֵק קוֹדֵם טַעֲוֹדָה: הַבְּצִי'וֹ לִפְנֵי. אַחֵר אוֹתוֹ טִיבּוֹל: מֶלֶךְ וְחוֹרֹת
 ה' לִמֶּלֶךְ מִיִּמֵּי לֵה: שְׁנֵי תַּשְׁלִיכִין. בְּגִמְרָא (עִי'ב) מִפְרָשׁ כְּנֻג מִי: גְּבִ'וֹ
 וְאֵת

עין משפט
זר מצוה

עַד אִם מִי שִׁחַ מְחַסֵּת
מִנֵּה הַלֵּלֶה אִם
עֵשֶׂן מִלִּשְׁתֵּי אִם
מִנֵּה עֵשֶׂן אִם
עַד הַ מִי שִׁחַ מְחַסֵּת
מִנֵּה הַלֵּלֶה אִם
עֵשֶׂן מִלִּשְׁתֵּי אִם
מִנֵּה עֵשֶׂן אִם
עַד גַּם מִי שִׁחַ מְחַסֵּת
מִנֵּה הַלֵּלֶה אִם
עֵשֶׂן מִלִּשְׁתֵּי אִם
מִנֵּה עֵשֶׂן אִם
עַד הַ מִי שִׁחַ מְחַסֵּת
מִנֵּה הַלֵּלֶה אִם
עֵשֶׂן מִלִּשְׁתֵּי אִם
מִנֵּה עֵשֶׂן אִם

הגהות מהר"ב
רנשבורג

[illegible]

רבינו חננאל

[illegible]

אח נראה דל"ל ר' יצחק המוכר
בשמות' בן אחא היא בעל
השמועה.

מסורת הש"ס

(א) [זכרות יג. עירובין
זכ: (ב) [עירובין זכר ר"ה
זכ: (ג) [זכרות זכ. לעיל
זכ: (ד) [זכר אחר ד"ה
זכ: (ה) [לקמן קטו. ע"י
תוספות זכר ד"ה זכרון]

(א) גם' שמע מינה מדרב
הונא דלית דמיס;

תוס' ד"ה אחד וכו'
לפסח וכו' דחגיגת י"ד
אינה דוחה את חשבת
ע"ל גט ע"ב תוס' ד"ה
ב"ד שחל ונדף ע ע"ב
תוספות ד"ה מ"ט:

מצות צריכות כיונה.
שיהא מתכוין לשם מצות
(ברכות יג) שהעוסק מצוה
דרך שיכון למצוה (עירובין
צ"ה) ללא ידי חובתו (שם).

א [מתי] פ"ב מהל' שופר
הל' ד ופי"ב מהל' מגילה
הל'ה טו"ט"ע או"ח סי' ס
סעי' ד וסי' טע"ה סעי' ד
וסי' תקס"ט סעי' ה וסי'
מח"ל סעי' ג):
ב [טו"ט"ע או"ח סי' תע"ה
סעי' ו]:

אמר ו'ל זאת אורמת מצות צריכות כוונתו, דכין חזקת זריות לאו בעינה חייבא דהוה אכיל ליה. [בגמרא פרי הדפסה אכיל ליה, לפיכך בעי שבויל אחרינא ולא איכוין בקמייתא, ואקשין ודלמא מצוח ואין צריכות כוונתו, וזמני משבלין חזי יומני חי ורמי ודחוי הכירא לחנוניות וישראל וסמי משבלין חזי יומני אמאקא אפני כמחור לחודיה כענין חזי שבולי, חי הכירא לחילוי הכירא לחנוניות, ולא משמע דמצות צריכות כוונתו, ועד תני אכלן כוונתו, וא תחצאי וא אכלן

וזה אומרים מלוא לריכות כוונה. משום הכי בעי תרי טיבולי שמא לא נתכוון בראשון לשם מרור הואיל ויבין עליו צפה"א כשאר ירקות דעלמא שחרי אין עדיין אכילת מלוא מרור לבדן עליו על אכילת מרור עד לאחר המצה: **דילמא הא קמ"ל דכטיין תרי טיבולי.** משום חתיכות שישאלו ועבדי היכירא טובא ומיהו ממרור קמא ילא ידי חובתו. ומהדר ר"ל א"כ למשום היכירא לחתיכות לחוד נקט תרי טיבולי ולאו לשממעיין מלות לריכות כוונה לאשמעיין שאר ירקות בטיבול ראשון ומרור בטיבול שני דליכא נמי היכר לחתיכות. אבל במרור לחוד לא בעיין תרי טיבולי דכיון הוי לא בעדיין משום היכירא דחתיכות להקדים אכילת מרור קודם זמנו: **ועוד תניא.** צהדיא למלות אין לריכות כוונה ומיוצגא דריש לקיש: **אכלן דמאי ילא.** דלא בעי מפקר לנפשיה אכלן עליו וחזי ליה השתא נמי חזי ליה: **הוא** פתח. חזי זית בפעם ראשון וחזי זית בפעם שני ובמרור מיירי: **תניא** הוי. דהאי תנא לית

אפי' אינא שאר ירקות: **סירקא** וארווא. וכ"ש שי מיני בשר:
לית דחש דה' דר' יוחנן בן נורי. וטעמא דליתו בל' לית דימון
אלא לית סרקון ב' כל שעה (עלי דף לה): **שני** מיני בשר.
פירוש ר"ח זכר לפסח ומנוסל זכר לחגיגה ולא נהירא דקיימא לן
בזן תימא (עלי דף ע). דלון חגיגה נאכלת בלא ללי למנותי'ס' אחא
טוביה לכן נראה דמרייהו מבטלין וכן משמע דלון מבטלין:
אחד זכר אפסח ואחד לחגיגה. כשאל י"ד להיות בשבת אין לרין
רק ביטול אחד * לחגיגה י"ד אינא דוחה את השבת ומיהו
אומר ר"י דמ"מ אין חלקן דדמי לחובה אם היינו מניחים מלעשות
אמר מבטלין וגם יש לחוש שאל י"ע שו' בשאר פסחים ואין שום
חשש אם ינו עושין אע"י דלון לרין ליתא למחש' שמה יבנה בית
המקדש ויאמרו אשמדך עשיתי זכר לחגיגה בשבת והשחא נמי
נקריבא בשבת דהקרבנה מסורה לררין וכשיבנה משה ואהרן יהא
עמט ולינא למיעיב אן הבא להיית מלעשות שי מבטלין אין
מוהירין אותו: **אמר** ר' חונא טברך ב'. רב הונא סגר כריש
לקיש דעבי כוונה ואפי' לית שר ירקות עביד במרור שי טביל:
מתקין

אית ליה: אע"ג שטיבל בצורתו. טיבול קמח היבש דליבא שאר ירקות: מזון להביא ברו'. כלומר מזון להביא מן המורה דאכתי לא קיים מזון אכילה מרור הוולץ ולא נטבולון דמזונות לירכות כוונה: וא הכי מאי מזון להביא ברו'. מביאין הוה ליה למיתאי: סילקא. מדרין ורבותא חזי וכל שכן שני מיני בשר: הוולץ ונפק מפומיה דרב הונא. בצביל חיבה להראות הלכס כמבזבז: ע"מ. דקמחמר דר הונא שנכשילין אורי בצפא ולא חייש לחימוץ לית דחש לדר' יוחנן בן נורי: אפי' דג וביטא שעליו. שהיו רגילין להטות את הדג בצדדים והיוו רבואה דאע"ג דמי להכשיל אחד חשיב שני כפשיילין: ו' ואחד זכר. לחגיגת ארבעה עשר הצאה עם הפסח: שני מיני בשר. ללי כנגד הפסח ומנוסל כנגד חגיגה כן מייש רבנו חננאל מרומי: נרמא ונשולא. תחית: בשר ומרק שנכשלה ב: פשוטא היבא דאיבא שאר ירקות מביד. מעיקרא בטיבול ראשון שאשר ירקות בורא פרי האדמה דאסור ליהג' מן העולם הוה בלא ברכה דמיון שיש לו שאר ירקות הוי שפיר עמי שיבך בפה"א תחלה דהיינו ברכה הראויה להן ויפתור את המרור מזכרת פרי האדמה ואחר כך יבדך על החזרת על אכילת מרור: ולנכסו

(ז) צ"ל אחד צלי וזר לפסח
ואחד מבושל וזר לחגיגה כצ"ל
וכן כתב הרשב"ם והחוס'
משמו כאן.

קפו.

קמ א מ"י פ"ח מהל' מלה הלה י' סמו עשין א"ח טו"ט א"ח ס"י מהל' סעף א'
ס ב מ"י זס הלה ו {והלה ח} טו"ט זס סעף א':
סב ג מ"י זס הלה א ופ"ו מהל' ברטו הלה א סמו זס ועשין א' טו"ט א"ח ס"י חג סעף ו וס"י קנה סע"ד ונד' חלפס ברטו פ"ח דף ממו. {ובל"ח פ' כל הכשר ס' י"ד}:

[illegible]

מתקין זה רב הסדא לאחר שמיא ברם ב' רב חסדא נמי
נראה לסדר כר"ל דעני כוונה אעפ"כ סבר דאין נכון
לסדר עניינא שני כיון שכבר מילא כריסו דאי סבר אין לריבוי כוונה
כר"ל למימר בהדיא דנפיק בענינא ראשון ואם יבדק עניינא שני הו"א

לאחר שמיילא כריס
אלא אמר רב חסדא
דא פרי האדמה ועל
זוהן אכיל אכילת חסא
כרב הונא ורב ששת
כרב חסדא "והלכתא
חא ברית דרבא מהדר
פשיה מפלוגתא אמר
רשיא ברית דרב גתן
ה דגמרא לא גיכרוך
ה דרדי וניכול משום
היה דאורייתא ומרור
ומבטיל ליה למצה
מצות אין מבטלות זו
דאורייתא או דרבנן
בדאורייתא אתי דרבנן
ואן תנא ^אדשמעת ל'
זו הלל היא ^אדתניא
זיה כורכן בבת אחת
ומרורים יאכלוהו
עליו חביריו על הלל
בבת אחת ואוכלן
דלומר ^בעל מצות
זה בפני עצמו וזה
רב אשי אי הכי מאי
האי תנא הכי קתני
חובתו אא"כ כורכן
שהלל אוכלן תלמוד
ה בפני עצמו השתא
אכילת מצה ואכיל
ה וחא בהדי הדדי
רב אושעיא דכל
מע מינה האי חסא
צריך

וַיֹּאמֶר וְאִין לֹאמַר דְּפִרְפֵּרְתָּ הֵייוֹן דְּבֵר שְׂבָא לְלִפְתָּ בֹּא אַתְּ הִפַּת דְּהֵא
מִר נָמִי רַבִּי חֵימָא פִּת פּוֹטֵרְתָּ כֹּל מִינֵי מַחֲבָל וְרַב פִּפְּא נָמִי פִּסְקִי
רַת דְּרַפִּי אִין טַעוּנִין בְּרַכָּה לֹא לְפִיֵּיהֶם וְלֹא לְחִתְרֵיהֶם שְׂלֵמָה מַחֲמַת
לְאֲחֵאל וְלֹא לְלִפְתָּ אֲלֵלָה לִתְנַעּוּב רַחֲמִין בְּרַכָּה פִּסְפִּים וְלֹא לְחִתְרֵיהֶם
הִרְיָר יִבְקֹן טוֹב עַלֹם שְׂבָא בְּסִדְרוֹ לְמַה שְׂאֵר יִרְקוֹת בְּלִין תַּחֲלֵה
שִׁין וְאִין מְבִילוֹת אֲלֵלָה בְּצִרִי מִיָּלִי וְעוֹד דְּרַב חֲסֵדָא מְבָרַךְ שְׂמִיהֵן
וּפְסִיפִּי בִּיּוֹן שְׂאִינֵי אוֹבֵל מִמֶּנּוּ אֲלֵלָה כִּיֹּם: **אֲתִי** מְרוֹר דְּרַבְנָן וּפְסִיפִּי
דְּמַשְׁמַע לִקְנֹן וְהֵא דְּשִׁיר בְּהִקְוִין (מַחֲמַת דֵּן גִּד): מַה מְבִילוֹת לֹא אֲתִי
שְׂאִפְסִי מַה מְבִילוֹת בְּסֵם רַשִׁי"י אֲחָף בְּיָמִים אֲחֲרוּנִים מִשְׁלֵם דְּחִמְחִמֵּי
וּמִיִּלְתֵּיהֶם דְּרַבִּי יוֹחָן שְׂבָא עֲשִׂי מִן הַלְוִיָּהּ הַבְּרִיתָא אֲפִילוֹ לְחֶסֶד נָמִי
אֲנִי יִצְחָק דְּמַפְרִיז דְּחוֹלְטִין רַבָּנָן וְאֲסִרִּי לְכַרְזִין דִּאֲ"כ מִאי אֲפִילוֹ
יִלְגִּי אֲהֵלֵל דְּמַתְרִץ לְכַרְזִין וְקִטְיִי רַבָּנָן אֲפִילוֹ מִשּׁוֹם הֵלֵל וְאֲ"ם מִנָּה
נָמִי אִין מְבִילוֹת דְּהֵא אֵם כִּרְכָן נָמִי יֵאֵר וְיֵל מְדַקְדָּק לְכַתְּמֵה
אִין מְבִילוֹת אֲ"כ אִינְטֵרְקִין קִרְאָה לְהַסִּיר כְּרִיכָה וְלֹאמַר דְּהֵא לֹא
יֵי הֵא דְּלֵגִי קִרְאָ: **אֲרָא** מְבָרַךְ אֲחֵצָה וְיִבְרַךְ אֲחֵרִי בֹּא
וְאֵם הִיא אוֹבֵל מַה בְּלֵא מְרוֹר תַּחֲלֵה בְּשֵׁהִיא כּוֹרֵבן אַחֵר כִּךְ אֲחִי
דְּבָנִין הֵי מַה לְחֹדֶר וְהֵדֵר מַה וּמְרוֹר בְּכִרְכִּיהָ בִּיּוֹן שְׂלִרְקִי לְעִשּׂוֹת
הַ צִּרְק נִשְׁתַּרְהֵה. פִּי" בְּקוֹן" אֲשִׁיב דִּיקִי" (תַּחֲלִין דֵּן קו): הַטּוֹלֵל יִדִּי
הַפִּסְקֵל אֵת הַתְּרוּמָה מִשְׁמַל מַשְׁקֵין לְהִיָּת תַּחֲלֵה הֵוֵה לֵבֵי הֵק שִׁירוֹת
לְמַה יֵּי נְטִילַת יָדִים הֵא לֹא נִנְעֵה וְנִמְאִי נִפְקָא מִיִּמְיָה אֲפִילוֹ אֵל לֹא נִנְעֵה
עֵי נְטִילַת יָדִים וְעוֹד וְכִי לֹא יֵדַע הַמַּקְשָׁה דִּלְכֵּבָא לְמַחֲמֵה דִּילְמָא
כְּמוֹ בְּנֵהמָא אֲלֵלָה מִשּׁוֹם שְׂלֵמָה יִשְׁמַח הַמַּשְׁקֵין לְהִיָּת תַּחֲלֵה וְיֵהֵא
לֹא יֵאֵל מִן דֵּס כִּי" הֵא יֵאֵל מִן דֵּס אִין גְּזֵלִין בְּזִידִים מִסּוֹאֲבוֹת
יִדֵּי אַחַת פִּי" שְׂלֵמָה יִשְׁמַח הֵיין וְיִפְסֹל בּוֹשֵׁ וְהֵתֵם סְגִי בִיד אַחַת
אֲבָל

ולבסוף אכיל בלא ברכה. משום דבעין תרי טבולי: ומטעם ליה. נטעם מזה לאורייתא: שהיה נורכן בזה אחס. פסח מנחה ומרור: וזר למקדש כהלל. וזר למה שהיה עושה הלל בזמן שהיה"ק קיים שהיו אוכלים פסחיהם: לרץ נטילת ידים. מתקין לה רב חסדא דמינו חזר ומברך ג"ל.

ולכסוף אכיל בלא ברכה. מקום דנצי"
תרי טבולי: מלה בזמן הוה דאורייתא

פירקן (ד.ק.ק.) וטענה מערס געטליכע
מירון זיך דערדי ינינה וכלוהו קיום מלכות
ינינהו ולא מבטלי אהדדי: **ומבטל לה.**
למעט מנה לאורייתא: **כורבן כזה**
חאסא. (מנה) פסח מנה ומורו כורבן
בבקר אחד כמו כורכו בגמי (עשרון)
ק:א: **ק:א:** **ק:א:** **ק:א:** כל אחז כמי
עצמו מלה כמי יכלו (אחז) ואם
ידענא דאפסח קאי דחמיז לעיל ואכלו
אחז השקר: **מתקין לה רב אשי כו.**
ומיחו חולקין עליו חזירי כרבי יוחנן
אמר מהכל לא שמעין: **והשאה דלא**
אומר הנכסה לא כהלל וכו דרנן
דאח רנן דברייתא מדרו להלל דכריכה
גמי שפיר דמי אבל ר' יוחנן קאמר
דפליגי עליה דרנן לגמרי לית ליה
דכריכה כלל: **מכרך.** כמו שיהיה
לוי: **וזר למקדש כלל.** כמו שיהיה
עושה הלל צומן עצים המקדש קיים
סהיו אובלים פסחים: **כל שפיבולו**
במשקין. כגון ירק כזומא או כזומן
לרץ נטילת ידים משום משקה
שהידיים שניות וכל הפוסל את התרומה
משעמא משקים להיות מחלה (על יד י:.)
גריי

לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו
לא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן במבדק
והדר מבדק על אכילת מרור ואכיל והדר אכיל
כאלא ברכה זכר למקדש כהלל אמר רבי אלעזר
שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים אמר רב פפא

מאכל למאכל ולכן פטר את הפרפרת לפי שזא לנורו שעל יד קר
היה כלל הא דקמי התם למצרך על העיקר ופטר את הטפילה ו
התם הלכא דברים הבאים מוך הסעודה מחמת הסעודה והיינו הפ
הסעודה מוך הסעודה כגון מאנים וענבים שאינן באין להמשיך
למזון הסעודה אפילו פרפרת טעוין גרסה בין לפניהם בין לאחריהם
למזון חזרת מברכה ראיה לה ליתא דלא משום הירבאל בלא *
דמשמע דלא פטר ליה פה ושמה אינו מחשיבו פרפרת
דמאמר דאורייתא. וכל שכן דאי לא היה מרור אפי' מדרבנן דמבטל להמא
בשמים ומבטלו למלא דאין מן הבשמים כי אם דבר מועט ויודלג כאור
אלה: **מלא** אמר רב אשי. אין גראה כפירות הקוטרם דמשמש ד
מאכלי מאכלי כדרייתו מלפנש דבר י' ויחנן אלף דבר אפי' מתק
אין רבנן כשרי דבכל עין מלכות בין ע"י כריסה בין כל חל לא לדור
אין דכשר הלל דאין מבטלות דילמא שאני הכא דגלי קרא ועוד הא ל
יש לכוון ודיעבד נסיק כי לא כריך אס כן צלמא אין מבטלות
הבן רבנן דמוקי קרא דדיעבד שמעינן דנעלמא מבטלות ו
אס היה כורך שניה יחד מחלה הוא אמי מרור דרבנן ומבטל למא
ומבטלה דמור ומבטל מרור דרבנן ומיזה לא הוא קיימא ק"ל ככלל הוא
מדרבנן גלות כריסה הכלל הוא דרבנן ודרבנן: **כל** ששביב בזה
ההוא גמסי הרוח כיון דליתא משקין וקיי"ל (פרה פ"ח משנה ו' ז)
נחמא ואריך לטוב כמו צנהמא ואין גראה לפרש כן דאס כן כי פה
כיון דסוף סוף אפילו משקה המטביל לא גרע מאובל מחמת מאכל
גאעו דמאמר ופסא ונראה דנעילה דהפא לא משום הסעודה ונקי
לשמותו ולפסול לא גופו דלחנן צפי' דחולין (דף גז.) השואה
מני בצדק הסינה (יבמות ג.) הביאו לנו יו' כל אחד מ
הוא ונראה דהוא אפילו משקה המטביל לא גרע מאובל מחמת מאכל
גאעו דמאמר ופסא ונראה דנעילה דהפא לא משום הסעודה ונקי
לשמותו ולפסול לא גופו דלחנן צפי' דחולין (דף גז.) השואה
מני בצדק הסינה (יבמות ג.) הביאו לנו יו' כל אחד מ

(א) ויבמות סו. וע"ה
כפרס"י קידושין נג. ע"ה
כפרס"י (ב) וילקח קטן
קדו. (ג) ויזמים עטו.
(ד) סס. (ה) ולעיל יד:
(ו) וצ"ל אחר ד"ה ויבנות
סו. כ"ס (ז) ויבנות
תוספות וזמים עט. ד"ה
אלה ויבנות תנחום כג.
ד"ה אלה למדן. (ח) וחילוי
קדו. (י) ע"ה מ"ס תוס'
שם ד"ה כל אחד נ"י ויבנות
ד"ה ד"ה ויבנות תנחום

ו. בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצור ומררים יאכלהו: במדבר ט יא

תום' ד"ה מתקנה לה ד"ה
וכי' מועלת המרכה
שכרד כטיבול הראשון
ע"י לקמן קכ ע"א חס
ד"ה בלחמיה: שם ד"ה
והר' אביר' וכו' ולא שייך
באן חבילות. ע"י צרכו
לט ע"ב חס' ד"ה סכ
מודים:

[א] בנב' אמר ר' יונה
 חוקק עלי חבירי ע
 הלל נ"ב עין ציבור סוגי'
 וישן רשעים ויחסימו
 בשמי' שער אפסים ע
 יוא יב' י"ד שבימ' ציר
 יעקב סי' ק"א צנור
 מחר יחידותם שכלם שם
 אחר הדלת לשון הח"י
 והרמזין בספר המלחמות
 בסוגין יעזר: **[ב]** ש
 תחוד יומר על משי'
 ותחוד אכלוהו נתקן
 חיות על מנות ומדורים
 ויב' ונתנו על מדורים
 כל' לפרששים נד"ה
 אכלוהו ויבנו דוד':

ולבטח. לֹא מִטִּי אֲחֻזֶּה
 אֲכִיל אֲכִילָת חֶסֶד בְּלֹא
 בְּרָכָה. מִיֵּרוֹט בָּלֹא בְּרָכָה
 מִזֶּרֶחַ, אֲנִי בְּרָכָה זֶרֶחַ מִן
 הַמִּלְחָמָה הַזֶּה מִנֶּחֱ, לְדַאֲשׁוּ
 לְהֵסֵד לִי־יִשְׁרָאֵל מִן הָעוֹלָם
 בָּלֹא בְּרָכָה (הַמְאֹרֶה חִי)
 ח' (פ). מִשְׁמֵמִה דְּגִמְרָא
 כִּי קִיָּל מִרְגּוֹ וּרְגוֹ מִרְגּוֹ
 (יְרִיחוֹת פ'ר). אִלּוּ: כִּי קִנְיָתָה
 נִגְמְלָא וְשֹׁמְרֵהָ בְּפִי נִי
 בֵּית הַמִּדְרָשׁ, קוֹדֶשִׁין (ג)
 שְׁהִיָּה כּוֹרֶכֶן כְּבֹת אֲחֵרָה
 וְאוֹכֵלָךְ. וְלֹא אֲחִי טַעַם
 מִזֶּרֶחַ וּמִצְטָל לִי לְטַעַם
 מֵלֵךְ (וּבְחִיט ע'ט).

מסורת הש"ס

(א) בחתופתא שם שלפנינו
הג' אסורין אך הגר'א ו"ל
הגיה מותרין וג' רבינו מקיים
ליה ודברי הגר'א ו"ל ביו"ד
ס' פ"ד סק"ח תמוה לפי זה
ו"ע.

עין משפט
נר מצוה

כלומר דין הוא שהיא שואל בזוגות כוס שני מה נשמח: **מעבילין פעם אחת**. טיבול ירקות בחור הסעודה ובגמרא פריך לה: **שתי פעמים**. טיבול ראשון דשאר ירקות וטיבול שני לדמור: **הלילה הזה כולו ללי**. בזמן שצית המקדש קיים היה שואל כן: **ולפי דעוהו של בן אביו מנדרו**. אם מצין הרבה יפרש הכל: **מסחיל בגנות**. מפרש בגמרא: **בב' שטו יומי לא סגיאל דלא מעבילין**. דקמתי שבכל הלילות (אין) את מעבילין פעם אחת. אבל לשביל הלילות את חולטין שאר ירקות ליתא למפרך הכי דהתם ה"כ בכל הלילות אין את מחזרין אחר מרור: **מיובא לדרדקי**. בתמיהה. הא משום הכיאר דמיוקות כדי שיטעמו קעבדינן: **אלא אמר ר' ספרא כו'**. מהכא שמעינן דהכי את לן למימר שבכל הלילות אין את מעבילין [אפילין] פעם אחת והאומר אין את מייבין לטבל שינוש הוא בידו: **ספא ואמר**. לאחר שאילת פנס החמיל לומר עבדין היינו וגומר הודה בצבח והודאה כלומר כן עשה את הקב"ה שהיינו עבדים והואילא משום: **מנח**.

מסורת הש"ס

אמר רבא מזה צריך
ל'גיבוי' שיהיה מזה ו
שלא אוכלין וכו'. וכן
כיוצא צריך להגביהו, אבל
בשר אינו צריך להגביהו
כפי שגורא חכמינו בשר
ואיכל קדשים בחוץ. אמר
ר' אחא בר יעקב סומא
פלו לומר הגדה ביה
ואיסקא בשר הוא לומר
הגדה, במזה סומא הוא
דמין. ואעקשני מכלל דזה
איא בר יעקב סבר דזה
ב'סין' הוא דאורייתא, והא
אמר דאמר סופין מירקין
מזה סומא הוא דחזוני
ומירקין קפבר לו דחזוני
רבנן כעין דאורייתא חזוני.
מאי בעבורו דבעבור מזה
ומזה הוא.

ת המצות בדולה הוא ולר עקיבא חותם בה נמי בדבירן לפי
מחבירו. ות"ק דקאמר וחותם בגאולה אינו מנא שלשי דא"כ אמאי
דקאמר מ"ק וחותם בגאולה ד"ה הוא ולא בל תלעט מילתיהו דר"ט
ולל בסיום הגדה ה"א אם ברבת היין לבד על הכול השני. והוא לדבר
ע"ה שה"ג דפליגי בפתא משנה דתנן הגיע זמן לו וישאו אורלה משלו
מזה חזין ומחלל הדימה לו הי"ד דפליגי ההם ר"ט והוא כפיפושא
מירושא וחותם בגאולה ולא מלחא מנאי הוו שהתנא סתם דבירן בין
גא קמא סיום צלמא ואינו חותם דר"ט חתימת סוף דברה היא:
(מח) וכוון כן כסיה: **ידידיה**. ויקרא שמו ידידיה (ש"י ב) נתן הניצח קרא
המדינה לחלקת לשנים: **לרב מאי**. מפלגי פליג או אוסופי מוסיף
וללו **בגדי ציבא**. כסוף שיטה ויהי בתחלת פליג אחרת: **כסולנים**
בתחלה. מהלל לרוד (מחלל קסח): **בתחלה**. תפלה לגמיי מי עיטוף (סס קן)
י שיר משה: **משה וישראל כו'**. כלומר באותו פשיטא לן דמשה וישראל
דאשי דרשים וימים טובים מי חיקין: **על כל פרק ופרק**. ועלם כל
ס ח"ו תחא זרה עליהן ויושעו ממנה אומר אותה על גאולה כגון
בספר תהלים שאנו אומרים על כל פרק ופרק: **משה וישראל**
א"כ. כקצו דרז בספר: **אפשר ישראל שומעין אם פסחיהו**. מילתא
ככני. באותו מקום דצימי דוד היה דלמיצי ציה על גלות כל הארץ
בשמייה אלל ודאי על הים נאמר תחלה ושוב לא פסק קן שמעתי. וז"ל
ג"ה ואי גרס ליה מפרשין ליה כמו בפני הנית בעדיו קיים: **נגד**
לפני. כל מקום שנאמר יצוא למנחם דנגינות לעמיד לבא הוא
אין. הוא אומר ואמר משמיע לרבים והיינו משכיל לוחם לתורגמן:
לרוד

עין משפט
גר מצוה

א [ש"ע אה"ע סי' קט
קע"ג]:
צו ב מ"י פ"ו מהלכות
יטורי התורה ה"ד;
צו ג מ"י פ"ח מהלכות
מנה ה"ה סמו עשין
מ"ט טור א"ח סי' קעג:

גליון הש"ס

תוס' ר"ח שעומדים וכו'
ועוד ראמדינג במדרש.
וכ"ה במס' סופרים פט"ז
הלכה י"א וצירוש' פט"ז
דשגה ה"א:

רבינו חננאל

ענין הדלילה כסיה דיריה
דכור אחד הוא. תיש
דיריה נחלק לשנים לפיכך
דיריה חולת ית קרש.
אמר ר' יוחנן בן לוי
דכור דברים אמר
ספר תלמוד. בנצור בניצור
במשכיל במזמור בשיר
בכאשר בתפלה בתהלה
בחנונה בחלל גדול
שבכלל הלילה שכולל שם
ושבת בבת אחת. ת"ד שיר
במזמור משה ישראל
אמריהו בשעה שעמד על
הים. הלל זה, הלילה

[illegible][illegible]

מחלל שיטה האחרת: שיר שבתורה.
ואז צרה עליהן ויושעו ממנה אומרים
q (מהלים 33): אפשר ישראל שוחטין
צבאי באתו מקום ישראל אומרים

ה"ג שעומדים בבית ה'
בתצורות בית

אֶחָדָיו הַלְלוֹת רַבְתִּירָה רִישׁ פְּרָקָא.
וְלֹא גִרְסִין הָעוֹמְדִים בְּיַם ה' בְּלִילֹת
לֶחֶם כֵּן הָיָל לְמִינֵקֵי יִצְרָק ה' מִזִּין
שֶׁהוּא פֶסוּק לְמַעַל הַמַּלְאָכִים וְלֹא הָיָל
לְמִינֵקֵי שֶׁלֶם פֶּסְקִים לְמַעַל הַלֵּל
וְנִרְאֶה בְּרַשְׁתִּי בְּכַפְרִיִּים וְלִפְנֵי אֵל אִזֵּו
זָרִיכֵן לִמְרֹב צו הַלְלוּיָהּ הִלְלו אֵת שֶׁם
ה' הִלְלו עַבְדֵּי ה' שְׁעוֹמְדִים בְּיַם ה'
וְגו' שֶׁלְמַעַל מִזֵּו אִזֵּו תַחֲלֵת הַמְּזוֹמֹר
לְדָלָא יִתְכֵּן שִׁיחֵיה הַמְּזוֹמֹר שֶׁוּ פֶסְקִים
יְעוֹד לְאִמְרֵי "צְמַדְשָׁא קַמִּי" מְזוֹמְרִין
לְכַפֵּר תַּלְמִיד מְבַדֵּשׁ מְבַדֵּשׁ שְׁמוֹת יַעֲקֹב
אֲלֵהּ הוּא קוֹרֵא שֶׁ שִׁיר הַמַּעֲשוֹת הֵנָּה
זָכְרו וְגו' וְלִפְנֵי שְׁפִיר דְּקִאֲמִירִין
לְקַמֵּן רַב אַחֵר זָר יַעֲקֹב דִּמְחַמֵּל
הִלְל הַגָּדוֹל מִי יַעֲקֹב זָכַר לוֹ יֵה
דִּהוּ תַחֲלֵת הַמְּזוֹמֹר דַּעֲ"א לֹא יִתְכֵּן
שִׁיחֵיה תַחֲלֵת הִלְל מֵאַחַתֵּי הַמְּזוֹמֹר:
לְמַעַן

ך אחר כך אמר שירה מומור
 עליו שכנה ^אללמך שאן
 ת ולא מתוך שחוק ולא מתוך
 דבר שמחה של מצוה שנאמר
 ו י ה' אמר רב יהודה אמר
 טוב איני ידואמר רב גידל
 וי נומותמר מר תכניה שנאמר
 נשועים אלא נשועים אל

הוא והא ברבכה ולא קשיא הא
ולתא דבביתחא וברדו רבנן
שראל אמרוהו בשעת שעמדו
מעני אעשה רבי יהודה אומר
זיבה וכו' רבי אלעזר המודעי
ש משיבה ואומרת להם למעני
הם סנחריב הם אמרו לא לנו
מוד עליהם נבוכדנצר הרשע
ו בשעת שעמד עליהם המן
להם לישראל שיהו אומרים
לין אומרים אותו על גאולתן;
וד רב חסדא חזינא להו לתילי
רב חנין בר רבא הכל מודים
תריה ריש פירקא 'רשע ידא
יים בבית ה' הללויה דבתריה
דבתריה ריש פירקא ¹⁰ראשית
כתנאי ¹¹עד היכן הוא אומר
ינינו מים ותניא איך עד היכן
ים עד ¹²לא לנו ה' לא לנו
מא

א"ר חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה וידידיה אחת הן רב אמר כסיה ומרחביה אחת הן ⁶רבה אמר מרחביה בלכד איבעיא להו מרחב יה לרב חסדא מאי תיקו איבעיא להו ידידיה לרב מאי ת"ש דאמר רב יידיה נחלק לשנים לפיכך ידיד חול יה קודש איבעיא להו הללויה לרב מאי ת"ש דאמר רב חזינא תילי דבי חביבא דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויה בחד גיסא ופליגא דריב"ל דאמר ריב"ל מאי הללויה הללויה בהלולים הרבה ופליגא דידיה אידיה דאמר ריב"ל בעשרה מאמרות של שבת נאמר ספר תהלים בניצוח בנגון במשכיל במזמור בשיר באשרי בתהלה בתפלה בהודאה בהללויה גדול מכולן הללויה שכולל שם ושבת בבת אחת אמר רב יהודה אמר שמואל שיר שבתורה משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים והלל זה מי אמרו נביאים שביניהן תקנו הלל לישראל שיהיה אומרין אותו על כל פרק ופרק ועל כל

צרה וצרה שלא תבא עליהן ולבשנאנאלין אומר
ר"מ אומר כל תושבחות האמורות בספר תהי
תפלות דוד בן ישי אל תיקרי כלו אלא כל אלו
אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשע
חביריו לומר שדוד אמרו וגראין דבריו מדבר
פסחיהן וגמלו לולביתן ולא אמרו שירה ר"מ
וישראל אומרים את ההלל: ת"ר כל שירות
תהלים ר"א אומר כנגד עצמו אמרן רבי יהושע
יש מהן כנגד ציבור ויש מהן כנגד עצמו הא
האמורות בלשון רבים כנגד ציבור ניצוח וניין
תורגמן לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכי
לדוד מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה
השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצ
קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך
יגיעתה קחו לי מגנן והיה כנגן המגנן ותהי ע
רב וכן לדבר הלכה אמר רב נחמן וכן לחל
אמר רב כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתו

שפתותיו שושנים ונשפות מוד עובר ^א על
ו קשיא הא ברבא הא בתלמידא ואי בעית אימ
כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר
מעטא ת"ר הלל זה מי אמרו ר"א ואמר משה
אלו משיבה רוח הקודש ואמרה להן ^ב למעני
שעמדו עליהן מלכי כנען הם אמרו לא לנו ולו
שעמד עליהם סיסריה הם אמרו לא לנו ורוח הק
ואמר חזקה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד
חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד
רבי יוסי הגלילי אמר מרדכי ואסתר אמהת
נה וכו' וחכמים אומרים נביאים שביניהן תיק
צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל ולכשנש
קא רבה בר רב הונא אמר הללויה ריש פירקא
הללויה כאמצע פירקא אלמא מספקא ליה אמר
ישר שם קדשו לעולם ועד (הללויה) הללויה ו
עיס תאבד הללויה דבתריה ריש פירקא ^א ישע
אלו ^ב מנחל בדרך ישתה על כן ידים ראש הללו
עושיהם הללויה דבתריה ריש פירקא גימא
נים שמחה ובית הלל אומרים ^ב עד ^א חלמיש ל
עד ^א בצאת ישראל ממצרים ובית הלל אוס

אחת היא. כלומר חיצה אחת היא ואז ישיר משהו: ועל כל דבר שלא תהיה אותו על גאולתן כגון חנוכה: כל המאכלים פסחיים. מילאם חזירים ועד דוד

הלל שכתבו ביום) מוהם יהיו עושים
ויו' אלל ודאי על הים נאמר תחלה
ושבו לא פסק: נילום ונינון נאמר
ללא. לא מקום שנאמר למלכה צבינות
מלעלמד הוא מדבר: פ"ש "מסורבות
לא תאמר ואחר מפרש: יהושע וכל
ישראל אמרוהו. כלומר אף יהושע
וכל ישראל אמרוהו: הללויה כולו
דבספר תהלים: קראי מוסיפין.
ועלי מקרא מוסיפין אף אלו:
חסבר

רשב"ם

לרוד מומור. משמע חמלה היה לרוד
רוח הקודש ואח"כ) מומור: **מומור**
לרוד. משמע ממון המומור בזה
שבינה לרוד: **ללמד מאכן כו'. מבאן**
אמה למד וגם משפוק אמה מושים
שעמדר ועמה קחו לי מגנן וגו':
שמה של מלוה. כי הך דקחו לי
מגנן שהיה ממכרין ששמה עליו
שבינה: שמה לחלוס. אם הולך לישן
ממקו שזכה לראה חלוס טוב: **הא**
כרבה. נריך ללמוד ממך דבר שמה:
שעמדו על הים. לאחר שעברו
בדרכים (המים קד) הים ראה ויוס
והפלטו לא לנו (שם קט) פניעבור שפרעה
והילו אמריהם: **ישועה וכל ישראל**
אמריהו. כלומר אף ישראל ויהוש
אמריהו כן פירש רבינו. ולא נהירא
לי שאם כן כדולן אמה נריך לפרש
כן ואם כן מאי ציידיהו זבין חכמים
שצומרים נביאים צביינין אמריהו וכו'
ואחי למימר דכל מי דלמנן לעיל
אמריהו על זרתן שהרי תקטבו נביאים
לכן אלא כל אחד מן המנאים הוי
קיס ליה מרביה: **הללויה ריש פירקא.**
מלה אחד דספר תהלים אף בו כי
אם אחד לרוד בין פרק לערן. אבל
מקום שיש שני פעמים הללויה בין
פרק לפרק לא פליגי רב חסדא
ורבא רב רב הונא דחד מלעיל
וחד מלרע: **כראי מוסיפין.**
בעלי מקרא מוסיפין אף אלו:

מסורת הש"ס

(א) בירכתה רש"ל ויחי' פ"ד מ"ה דמסכת סוכה
ברכה ע"ש, (ב) לעיל זה (ג)
(ג) שבת ל: ע"ש (בבבב)
(ד) שבת ל: (ה) שבת
דף פח: (ו) דף ל: (ז) (לג)
קצו: (ח) (שמות טו)
(ט) (מלהים קטו) (י) כס'
נוסף: אמר, (י') (ובבב)
סופרים פרק עז הלכה יא

חזרה אור השלח

1. כִּלּוֹ הַפֶּלֶחַ הַזֶּה
 תְּהִי־
 תִּשְׁמַחַת וְגַם תִּשְׂמַחַת
 וְהִידִּה כִּגְוֹן הַמִּנְהוֹן
 וְהִשְׁמַחַת עֲלֵיוֹתָיִךְ
 מִלִּבְּךָ
 2. לְחֹן שְׂרָוֹת הַבִּשְׁתִּי
 מִקְרָוֹת
 3. שְׂמִינִי שְׂמִינִי
 מִמִּנְהוֹן
 4. לֵאמֹר לֵאמֹר
 5. לֵאמֹר לֵאמֹר
 6. לֵאמֹר לֵאמֹר
 7. לֵאמֹר לֵאמֹר
 8. לֵאמֹר לֵאמֹר
 9. לֵאמֹר לֵאמֹר
 10. לֵאמֹר לֵאמֹר
 11. לֵאמֹר לֵאמֹר
 12. לֵאמֹר לֵאמֹר
 13. לֵאמֹר לֵאמֹר
 14. לֵאמֹר לֵאמֹר
 15. לֵאמֹר לֵאמֹר
 16. לֵאמֹר לֵאמֹר
 17. לֵאמֹר לֵאמֹר
 18. לֵאמֹר לֵאמֹר
 19. לֵאמֹר לֵאמֹר
 20. לֵאמֹר לֵאמֹר
 21. לֵאמֹר לֵאמֹר
 22. לֵאמֹר לֵאמֹר
 23. לֵאמֹר לֵאמֹר
 24. לֵאמֹר לֵאמֹר
 25. לֵאמֹר לֵאמֹר
 26. לֵאמֹר לֵאמֹר
 27. לֵאמֹר לֵאמֹר
 28. לֵאמֹר לֵאמֹר
 29. לֵאמֹר לֵאמֹר
 30. לֵאמֹר לֵאמֹר
 31. לֵאמֹר לֵאמֹר
 32. לֵאמֹר לֵאמֹר
 33. לֵאמֹר לֵאמֹר
 34. לֵאמֹר לֵאמֹר
 35. לֵאמֹר לֵאמֹר
 36. לֵאמֹר לֵאמֹר
 37. לֵאמֹר לֵאמֹר
 38. לֵאמֹר לֵאמֹר
 39. לֵאמֹר לֵאמֹר
 40. לֵאמֹר לֵאמֹר
 41. לֵאמֹר לֵאמֹר
 42. לֵאמֹר לֵאמֹר
 43. לֵאמֹר לֵאמֹר
 44. לֵאמֹר לֵאמֹר
 45. לֵאמֹר לֵאמֹר
 46. לֵאמֹר לֵאמֹר
 47. לֵאמֹר לֵאמֹר
 48. לֵאמֹר לֵאמֹר
 49. לֵאמֹר לֵאמֹר
 50. לֵאמֹר לֵאמֹר
 51. לֵאמֹר לֵאמֹר
 52. לֵאמֹר לֵאמֹר
 53. לֵאמֹר לֵאמֹר
 54. לֵאמֹר לֵאמֹר
 55. לֵאמֹר לֵאמֹר
 56. לֵאמֹר לֵאמֹר
 57. לֵאמֹר לֵאמֹר
 58. לֵאמֹר לֵאמֹר
 59. לֵאמֹר לֵאמֹר
 60. לֵאמֹר לֵאמֹר
 61. לֵאמֹר לֵאמֹר
 62. לֵאמֹר לֵאמֹר
 63. לֵאמֹר לֵאמֹר
 64. לֵאמֹר לֵאמֹר
 65. לֵאמֹר לֵאמֹר
 66. לֵאמֹר לֵאמֹר
 67. לֵאמֹר לֵאמֹר
 68. לֵאמֹר לֵאמֹר
 69. לֵאמֹר לֵאמֹר
 70. לֵאמֹר לֵאמֹר
 71. לֵאמֹר לֵאמֹר
 72. לֵאמֹר לֵאמֹר
 73. לֵאמֹר לֵאמֹר
 74. לֵאמֹר לֵאמֹר
 75. לֵאמֹר לֵאמֹר
 76. לֵאמֹר לֵאמֹר
 77. לֵאמֹר לֵאמֹר
 78. לֵאמֹר לֵאמֹר
 79. לֵאמֹר לֵאמֹר
 80. לֵאמֹר לֵאמֹר
 81. לֵאמֹר לֵאמֹר
 82. לֵאמֹר לֵאמֹר
 83. לֵאמֹר לֵאמֹר
 84. לֵאמֹר לֵאמֹר
 85. לֵאמֹר לֵאמֹר
 86. לֵאמֹר לֵאמֹר
 87. לֵאמֹר לֵאמֹר
 88. לֵאמֹר לֵאמֹר
 89. לֵאמֹר לֵאמֹר
 90. לֵאמֹר לֵאמֹר
 91. לֵאמֹר לֵאמֹר
 92. לֵאמֹר לֵאמֹר
 93. לֵאמֹר לֵאמֹר
 94. לֵאמֹר לֵאמֹר
 95. לֵאמֹר לֵאמֹר
 96. לֵאמֹר לֵאמֹר
 97. לֵאמֹר לֵאמֹר
 98. לֵאמֹר לֵאמֹר
 99. לֵאמֹר לֵאמֹר
 100. לֵאמֹר לֵאמֹר

מוסר דעם

[illegible]